

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS, TE GRONINGEN.

J. L. PH. DULSER, Beknopt leerboek der Algemeene Geschiedenis, I: Oude geschiedenis en middeleeuwen	3de druk f 0,90
J. L. PH. DULSER, Beknopt leerboek der Algemeene Geschiedenis, II: Nieuwe en nieuwste geschiedenis.	3de druk - 0,90
J. L. PH. DULSER, Bekn. leerb. der Vad. Gesch. I,	3de druk - 0,90
J. L. PH. DULSER, Bekn. leerb. der Vad. Gesch. II,	2de druk - 0,90
J. L. PH. DULSER, Overz. der Algem. Gesch.,	2de druk - 1,00
J. L. PH. DULSER, Overz. van de Gesch. des Vaderlands	- 0,90
J. L. PH. DULSER, De voornaamste vorstenhuizen van Europa. Genealogische tabellen en aantekeningen - 1,00
J. L. PH. DULSER, Nederlandsche taal oefeningen. 3de druk	- 0,35
J. L. PH. DULSER, Stijloefeningen voor inrichtingen van voortgezet lager en middelbaar onderwijs, I.	7de druk - 0,50
J. L. PH. DULSER, Stijloefeningen voor inrichtingen van voortgezet lager en middelbaar onderwijs, II	. 4de druk - 0,75
J. L. PH. DULSER, Honderd gemengde Stijloefeningen voor lagere en middelbare scholen. 4de druk - 0,40
J. L. PH. DULSER, Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, Eerste stukje,	7de druk, Tweede stukje, 5de druk, Derde stukje, 4de druk . . . à - 0,50
J. L. PH. DULSER, Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. 6de druk, gebonden - 1,75
J. L. PH. DULSER, Beknopt Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde, in rood linnen	2de druk - 1,00
J. L. PH. DULSER, Practisch Taalboek 3de druk - 0,60
J. L. PH. DULSER, Grammatica-cursus, in rood linnen.	3de druk - 1,00
J. L. PH. DULSER, Oefeningen, behoorende bij den grammatica-cursus 3de druk - 0,60
J. L. PH. DULSER, Nederlandsche Spraakkunst, gebonden	. - 1,50
J. L. PH. DULSER, Eerste bundeltje steloefeningen voor de lagere school - 0,25
Tweede bundeltje - 0,25
Derde bundeltje - 0,30
J. L. PH. DULSER, De Hoofdzaken der Ned. Spraakkunst, gebonden - 0,75
J. L. PH. DULSER en G. A. C. VAN GOOR, Letterkundig leesboek I, Bloemlezing uit de werken van de voorn. schrijvers der 17e en 18e eeuw	. . . 3de druk, ingen. f 1,25, geb. - 1,50
J. L. PH. DULSER, en G. A. C. VAN GOOR, Letterkundig leesboek II, Bloemlezing uit de werken van de voorn. schrijvers der 19e eeuw 4de druk, ingen. f 1,25, geb. - 1,50
J. L. PH. DULSER en G. A. C. VAN GOOR, Kleine Bloemlezing uit de werken van schrijvers der 17e en 18e eeuw - 0,75
J. L. PH. DULSER en H. W. GROENEVELD, Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, I. 3de druk - 0,60
Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, II	. 3de druk - 0,75
J. L. PH. DULSER en L. DE VRIES, De studie van het Nederl. Vragen en aant. over Taal, Stijl en Letterkunde - 1,50

Present exemplaar

OEFENINGEN

BEHOORENDE BIJ DEN

GRAMMATICA-CURSUS

VOOR MIDDELBARE EN ANDERE SCHOLEN

DOOR

J. L. PH. DUIJSER,

LEERAAR BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE AMSTERDAM.

DERDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1904.

PB

1629

DUISER OEFENINGEN BEHOORENDE BIJ DEN GRAMMATICA-CURSUS. — DERDE DRUK.

Ob

1629

OEFENINGEN

BEHOORENDE BIJ DEN

GRAMMATICA-CURSUS

VOOR MIDDELBARE EN ANDERE SCHOLEN

DOOR

J. L. PH. DUJSER,

LEERAAR BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE AMSTERDAM.

DERDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1904.

05

1629

OEFENINGEN

BEHOORENDE BIJ DEN

GRAMMATICA-CURSUS

VOOR MIDDELBARE EN ANDERE SCHOLEN

DOOR

J. L. PH. DUIJSER,

LEERAAR BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE AMSTERDAM.

DERDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1904.

STOOMDRUKKERIJ VAN J. B. WOLTERS.

Gebedrygszins bibliotheek!
van het N. O. G.

DE ENKELVOUDIGE ZIN.

1.

Wijs van onderstaande zinnen het onderwerp en het gezegde aan :

Het kind slaapt. Het kind is in slaap. Ontwaakt! Hij is mijn vriend. Wie is uw broeder? Wat is uw broeder? Spreken is zilver. Zwijgen is goud. De dagen korten, lengen, De dagen worden korter, langer. Het plein werd afgezet. Het leger is verdwenen. Het leger is verslagen. Mijn horloge is voor. De deur was toe. Het raam blijft open. Is de kiespijn over? Er werd geschoten. Het onweert. Het is mooi weer. Het is Paschen. Wie is de bediende? Ik ben het. Zijt gij tevreden, ijverig, gezond? Ik ben het. Zij is (zeer) bij de hand. Zij is een bijdehandje. Is mijnheer (al) bij de hand? Is mijnheer op? Het is een baasje, die jongen. De vetters zitten (weer) in den knoop. Het kind was in angst. Deze huizen staan te huur, te koop. Het water is aan het zingen. Hij raakte (met de zaak) verlegen. Er wordt geklopt. De trein is weg. De stoet was voorbij. Is het licht op? De afslager was in de war. Deze hoeden zijn uit de mode. Wat zijt gij van plan? Wij raken van den tand. Dat was te voorzien. De knecht is te vertrouwen. Dat is te begrijpen. Wie is aan de beurt? Ik ga wandelen. Blijft gij eten? Hij wordt (nooit) wijs. Jullie mogen meegaan. Allen moeten komen. Wie helpt raden? De schuit raakte vlot. Hij scheen een ervaren gids.

2.

Schrijf in de volgende zinnen het tusschen haakjes geplaatste in den juiststen vorm:

1. Een detachement huzaren (*openen*, onv. verl. tijd) den stoet.

2. „Hier (*zijn*, onv. teg. tijd)”, zeide Jantje, „noch mijn vader, noch de tuinman, die het (*zien*).”

3. Een tweetal honden (*houden*, onv. verl. tijd.) bij de deur de wacht.

4. Een paar vrienden (*komen*, onv. verl. tijd) mij gelukwenschen.

5. Ik zelf of mijn compagnon (*brengen*, onv. tegenw. tijd) u eerdaags een bezoek.

6. Uw broeder noch gij (*hebben*, onv. teg. tijd) die verklaring afgelegd.

7. Een of meer volontairs (*kunnen*, onv. teg. tijd) geplaatst worden.

8. Uw vader, evenmin als uw moeder (*zullen*, onv. teg. tijd) dat goedkeuren.

9. Hij, niet ik, (*hebben*, onv. teg. tijd) aanspraak op een belooning.

10. Zoowel de heler, als de dief (*verdienen*, onv. teg. tijd) gestraft te worden.

11. De boerderij, de stal, de schuur (*branden*, onv. verl. tijd) af.

12. Kort, krachtig (*zijn*, aanv. wijs, onv. teg. tijd) uw toast, uw lied, uw preek.

13. Een troep landloopers (*maken*, onv. verl. tijd) die streek zeer onveilig.

14. Ik of gij (*zich vergissen*, onv. teg. tijd) hierin.

3.

Ontleed de volgende zinnen, d. w. z. wijs de verschillende bestanddeelen aan:

Het meisje gehoorzaamt haar moeder. Hebt gij dien raad opgevolgd? De winkeljuffrouw prees ons die stof aan. Geef mij een andere plaats. De ongelukkige smeekte om erbarmen. Ik verlang naar een kop koffie. Wat verlangt u? De arts schreef den patient zeebaden voor. Wij zagen den jongen het horloge wegnemen. Ontbreekt het u aan geld? Ontferm u zijner! Erbarm u over dit arme kind. Deze boeken zijn mij te duur. De moeder kocht haar dochttertje een pop. Wilt gij dit voor mij bestellen? Niemand antwoordde op de gestelde vraag. Gij zult

eindigen met te betalen. Daarvan ben ik zeker. Op zijn hulp moet aangedrongen worden. Ik vraag hem om een sigaar. Ik vroeg hem naar zijn familie. De tranen rolden den armen knaap langs de wangen. Dat open gelaat boezemde ons vertrouwen in. De overwinnaar liet de gevangenen dooden. Hij liet de gevangenen knielen. Ontvangt mevrouw vandaag? De familie is aan 't eten. 's Zondags wordt hier niet verkocht. Gij hebt het bij uw tante verkorven. Ik wijd mijn avonduren aan de studie. Dat zal u slecht bekomen. De arme lijder zal het spoedig afleggen.

4.

Wijs door de ontleding der onderstaande zinnen de noodwendig en de toevallig terugkeerende werkwoorden aan:

Kleed u aan! De soldaten verdedigden zich. Erbarm u onzer. De ouders verheugen zich over het geluk hunner kinderen. Mag ik mij aan u voorstellen? De storm verhief zich. Hij bepaalde zich tot een vermaning. Ge moet u daarvan niet te veel voorstellen. Willem III ontzag zich te weinig in het gevecht. Wacht u daarvoor? Hij troost zich met een ijdele hoop. De ziekte beperkte zich tot enkele gevallen. Hebben de hevige aanvallen zich herhaald? Wat verbeeldt zich dat meisje! Ge moet u maar niet met uw bureu bemoeien. De candidaat vleide zich met een gunstigen afloop. Mijn reisgenooten konden zich aan dat heerlijk schouwspel niet verzadigen. Hoed u voor een lichtvaardig oordeel.

5.

Plaats een onderwerp en een oorzakelijk voorwerp bij:

zich richten naar
overgaan tot
spreken over
zich houden aan
zich verzetten tegen
spotten met
zich schamen voor
zich schamen over
vergelijken met
vergelijken bij

zich bekommeren over
blozen van
besluiten tot
dankbaar zijn voor
zich kwijten van
dingen naar
denken aan
denken om
bezwijken onder
bezwijken voor.

a. *Wijs bijvoeglijke bepaling en bepaald woord aan:*

Een huis. Het boek. Dit paard. Vele dagen. Een lief kind. Mijn oudste broeder. De lust tot werken. Napoleons roem. Dickens' werken. De psalmen Davids. Een landschap van Hobema. Eenigen hunner. Het derde huis buiten de poort. De kruier van hierachter. De menschen boven. De oorzaak daarvan. Het bloempje vergeet-mij-niet. De rivier de Maas. De gouverneur-generaal. Een assistent-resident. De luitenant-generaal. De Staten-Generaal. Welke winkel? Hoeveel geld? Hulp in nood. Liefdadigheid naar vermogen. De wetten van Solon. Het code-Napoleon. De raadpensionaris Fagel. Stadhouder Frederik Hendrik. Portorico-tabak. Oud nieuws. Het groene gras. Een oude best of wat (Staring). Het Venetië van het Noorden. Napoleon, de Alexander der 19^e eeuw. De kameel, het schip der woestijn.

b. *Welke soorten van genitieven onderscheidt ge bij de volgende uitdrukkingen en zinnen?*

Het geschreeuw *der kinderen*. In naam *des konings*. *Leidens ontzet*. De verdediging *onzer onafhankelijkheid*. Niet veel *zaaks*. Wat *anders*. De verwijdering *der troepen*. Het vertrek *der troepen*. Het land *onzer vaders*. *Cesars* macht. Met oordeel *des onderscheids*. Zonder aanzien *des persoons*. De plaats *des onheils*. Na een paar uur *wachtens*. De teekenen *der tijden*. Het vergaan *der stoomboot*. Het lossen *der schepen*. Hoe is het *Gods* ter wereld mogelijk! 't Is vergeefs naar de gave *aller gaven* getracht (Kehrer). De dag *der wrake* komt (ter Haar). „Wie *harer* bracht één *uwer* ooit eenig leed en hoevelen *uwer* niet versterking?” (Hofdijk).

Gebruik de volgende bijwoordelijke bepalingen in zinnen en geef aan, tot welke soort ze behooren:

aan de groote klok — te zijner eer — van haver tot gort — gewelddadig — met opzet — ter beoordeeling — te kust en te keur — onder een gelukkig gesternte — met leede oogen —

met de noorderzon — bij toeval — in gemoede — tranen met tuiten — in klinkende munt — volgens mijn overtuiging — tot uw eigen welzijn — wegens lichaamsgebreken — om 's keizers baard — om den broode — in alle gevallen — tot onze teleurstelling — bij manier van spreken — na veel wikken en wegen — in zijn vuistje — bij de vleet — onder de roos — mijns inziens — ter aarde — ter afdoening — bij eventueele weigering — per as — onder borgtocht — tegen rembours — op goed geluk — voor een appel en ei — bij de gratie Gods — trots aller tegenwerking — voor afbraak — op afbetaling — mits contant.

8.

Ter ontleding:

Na het haastig diner gaan de prinsen en hun gevolg te paard de stad in (Couperus). Zaterdag aanstaande zal ik dus mijne stem mogen verheffen voor de miskende onschuld (Bergman). Plotseling vertoonden zich kleine vurige stippen bij de bastions en de geschutpoorten (J. ten Brink). Verrast ontwaakte ik den volgende morgen door een aanhoudend gegons van stemmen (C. Vosmaer). Daar rent een breede stoet van ruiters met den grauwen hoed hun tegen op de baan (Hofdijk). Snel ging 't dorpwaarts op het kort bevel (Dezelfde). De wind blies 't arme knaapje de tranen in het oog (Rosalie Loveling). Slechts enkele reizen zag ik haar sedert weder (Busken Huet). Na het vertrek van de koe werd, in weerwil van al de ellende, de koppige moeder langzamerhand beter (Lindo). Zijn korte broek acht het gebied over schenen en kuiten harer onwaardig (Beets). Voor de kleinigheid van een daalder hebben zij 't genot van het eerste vischje (Hasebroek). Het doel van den tocht was hem uit het gesprek der aan boord zijnde krijgslieden gebleken (Van Lennep). In Oost en West, in Zuid en Noord werd Holland om die leus geprezen (Heye). Hij vond er vrouw Johanna toen, het oog van weenen rood (Hofdijk). Van de eerste jongensjaren bekampt hij, 't visscherskind, het noodlot op de baren (De Genestet). De haringkooper heeft zich de aankomst van den jager door een estafette laten berichten (Hasebroek).

Eens ging door een der beemden van 't zangerig Leeuwendal een ezel zich vermeiden bij geval (Bilderdijk).

9.

a. *Gebruik de volgende werkwoorden overgankelijk en onovergankelijk; geef ook het verschil in beteekenis aan:*

aanbreken	koken	verdrinken	verschrikken
dagen	smelten	veranderen	bewegen
schaken	opsteken	verlangen	kruien
buigen	genezen	verminderen	bederven
drijven	hangen	wegen	slaan.

b. *Gebruik de volgende werkwoorden niet en wel terugwerkend; bij welke werkwoorden wijzigt zich de beteekenis?*

vermaken	ergeren	voorstellen
vervelen	scheren	verbazen
ontzien	aanschaffen	verzamelen
overloopen	verheugen	verheffen
vertoon	misleiden	kleeden
verzoenen	inspannen	nederzetten
veroorloven	troosten	bukken.

10.

Welke bepalingen zijn de cursief gedrukte gedeelte der volgende zinnen:

Ik kom *aanstands*. Mijn neef blijft thuis *wegens ziekte*. Hij is *met geen stok* te regeeren. Schrijf dit *netjes* over. *Telkens* was hij in de war. Deze boeken zijn *ter inzage* gezonden. *Niet* ieder kan ik dat opdragen. *Op hoog bevel* bleven de schouwburgen gesloten. *Schoorvoetend* ging hij heen. Handel *met overleg*. Hij is *in een ommezien* terug. *Voorzichtigheidshalve* hadden wij het geld thuis gelaten. *Paars van de koude* zat de arme jongen op de stoep. Hij was *vreeselijk* uit zijn humeur. Dat kost *een kleinigheid*. Wij zullen het *met een speld* vaststeken. *Bij leven en welzijn* komen we u weldra opzoeken. Zij zaten *in den tuin*. Zij zaten *door elkaar*. Zij zaten *in donker*. *In dat opzicht* heeft hij gelijk. Ik vind uw vader *een gezellig man*. De

zaak werd *door de weduwe* voortgezet. Zend mij uw antwoord *per briefkaart* of *met den kruier*. Zij is *stellig* in de veertig, *wellicht* dicht bij de vijftig. De postwagen reed *door het dorp*. *Staanste de vergadering* werd een nieuw voorstel ingediend. Hij kwam *als overwinnaar* weer. *Wegens verbouwing* is er groote uitverkoop. De jongen doet zoo iets *voor zijn plezier*. *Met zachtheid* krijgt men alles van haar gedaan. *Bij staking van stemmen* beslist het lot. *Onverminderd het bepaalde in art. 2* wordt hier een nieuwe bepaling ingelascht.

11.

In welken naamval staan de cursief gedrukte woorden:

De gansche maand *December* zal het *bestuur* der *spaarbank* *Maandags* en *Dinsdags* van zeven tot negen *uur zitting* houden tot het *bijschrijven* der *rente*.

Men sloeg den *edelknaap* tot *ridder* en den *verrader* het *hoofd* af. *Gij* kunt hem elken avond te *huis* ijverig *bezig* vinden.

De *wereld* noemde een wijs *man* wel te recht de *tafel* van *Gods* tien *geboden* *avrecht*.

Daar lag een *waas* van *lieflijkheid*
Haar over 't zacht *gelaat* verspreid,
Iets van den bleeken *maanlichtglans*
 Van Noorder hemeltrans.

(TER HAAR).

Als blijde *heraut* van gelukkiger *dagen*
 En eerste *verkwikker* na *lijden* en *schrik*,
Vertoont zich, op purperen *wolkjes* gedragen,
 De *Dooi*, een meewarigen *traan* in zijn *blik*.

(BOGAERS).

De *Held* der *Maas*, *verminkt* aan oog en *rechterhand*,
 En echter 't oog van 't *roer*, de *vuist* van 't *Vaderland*,
 De groote *Kortenaar*, de *schrik* van 's *vijands vloten*,
 De *ontsluiter* van de *Sont* ligt in dit *graf* besloten.

(G. BRANDT.)

Vervang de cursief gedrukte woorden zoodanig, dat het duidelijk wordt, welke bepaling zij moeten uitdrukken:

Leonidas stierf *den heldendood* bij de Thermopylae. Hij sliep *een gat in den dag*. De jongen loopt *zijn schoenen scheef*, *zijn kousen stuk*. Zij huilde *tranen met tuiten*. Zou men zich niet *een ongeluk lachen*? Hij gaat *zijn eigen gangetje*. Strijd *den goeden strijd des geloofs*. De boekhouder tuurde *zich blind* op de cijfers. Het kind zong *zich in slaap*. De booswicht stierf *den dood op het schavot*. Floris V stierf *een geweldadigen dood*. Het hagelde *pijlen* om ons heen. Het sneeuwde *grote vlokken*. Ge moogt *het gras niet plat* loopen. De nieuwe bediende liep *den wind dood*, *zich het vuur uit de stoffen*. Het regende *scheldwoorden*, *slagen*, *verontschuldigen*. De jongen schreeuwde *moord en brand*. Hij schreeuwde *zich schor*. Ik peins *mij suf* op die opgave. Het kind at *zijn buik vol*. Ze keken *zich de oogen uit het hoofd*.

Wij rijden *ons ziek*, wij rijden *ons hoofdpijn*, wij rijden *ons door*.
(BEETS).

Daar moet *veel strijds* gestreden zijn,
Veel *kruis en leeds* geleden zijn.

(CAMPHUYSEN).

a. *Wijs van de volgende zinnen de meedeelende, de vragende, de wenschende en de gebiedende zinnen aan. (Let op de beteekenis en den vorm.)*

Komt ge morgen bij ons eten? Ge komt toch morgen bij ons eten? Leef gelukkig! Hij leve gelukkig! Leefde hij maar wat gelukkiger! Blijven jullie hier? Blijven jullie hier! Streven wij er steeds naar het geluk onzer medemenschen te bevorderen? Streven wij er steeds naar het geluk onzer medemenschen te bevorderen! Moge hij nu gezond blijven! Mocht hij nu gezond blijven! Hij bereide zich voor op het vernemen van een slechte tijding! Hij bereidde zich voor op het vernemen van een slechte tijding. Laat ik doorwerken! Laat mij doorwerken! Geef dat

dadelijk terug! Geef ons heden ons dagelijksch brood! Wil je dat eens dadelijk geven? Had hij maar gezwezen!

b. *Wat ontbreekt aan de volgende onvolledige zinnen:*

Geen ellende vóór den tijd. Goedkoop, duurkoop! Goeden nacht! Wel te rusten! Een man, een man; een woord, een woord! Oranje boven! Een man over boord! Geen goud zonder schuim. Briefkaarten en postzegels te koop. Eens gegeven, blijft gegeven. Eer verloren, al verloren! Ben verhinderd; tante ongesteld! Stoelen en banken op zij. De woorden nauwkeuriger schrijven! Goed! Hoe wil je? Wat nu begonnen! Het moet! En nu naar huis! Geen nood! Weg met hem!

DE REDEDEELEN.

14.

a. *Wijs van onderstaande z. n. w. de concrete en de abstracte aan:*

jeugd — straatjeugd — nijverheid — christenheid — diefstal — veestal — ouderdom — menschdom — dozijn — Alpen — lente — melk — bosch — ingang — overgang — Grieksch — afbreuk — godsdienst — trouw — kerstmis — diepte — leger — burgerij — bakkerij — wandeling — reis — majesteit — Majesteit — winst — broodwinning — verschijnsel — misdaad — nachtwacht — lettergreep.

b. *Gebruik in zinnen:*

visch	—	als voorwerps- en als stofnaam.
trap	—	als voorwerpsnaam en als abstract z. n. w.
kanaal	—	als soortnaam en als eigennaam.
vergadering	—	als collectief en als abstract z. n. w.
boek	—	als collectief en als voorwerpsnaam.
gedachtenis	—	als abstract en als concreet z. n. w.
Rembrandt	—	als eigennaam en als soortnaam.
rijkdom	—	als abstract z. n. w. en als collectief.
Cesar	—	als eigennaam en als soortnaam.
priesterschap	—	als abstract z. n. w. en als collectief.

15.

a. *Plaats bij de volgende soortnamen een daarbij passende eigennaam:*

de rivier	de Rijn	het huis
onze hond		de familie
het schip		het tijdschrift
de stad		het treurspel

de maand	de provincie
de kaap	generaal
het slot	het gebouw
het gedicht	de steen
de planeet	de wet
een feestdag:	de verzameling
het beroemde paard	de opera

b. *Verklaar de volgende woorden en uitdrukkingen. Zijn de gebezigde z. n. w. soort- of eigennamen?*

een brave Hendrik — de Boeren hebben het vaak gewonnen — een ongeloovige Thomas — de Trompen en de De Ruyters leven nog — Conradijn, de laatste Hohenstauf — de tentoonstelling der Rembrandts — een nieuwsgierig Aagje — de graftombe der Evertsen — een Maecenas — het Venetië van het Noorden — de vroolijke Jan Steen — een fraaie Jan Steen — de Graafschap — een volledige Molière — een paar molières — een victoria — het moderne Eabel — het oude Carthago — het Grieksch van Sophocles — het Italiaansch der keerkringen — de oorlog der drie Hendriken — de strijd der Heeckerens en Bronkhorsten.

16.

Bepaal het geslacht der volgende woorden:

spar	violoncel	ouderdom
linde	levertraan	olie
agaat	lente	triangel
rijksdaalder	herfst	plicht
mark	zalm	honig
Vesuvius	majesteit	zoldertrap
storm	gunst	abrikoos
Mei	hoorn	appel
Meimaand	ruiterij	meloen
fabriek	nacht	vorm
erfenis	macht	bodem
ters	overvloed	blijdschap
wijn	wijngaard	ketting
brandewijn	melk	keten

mosterd	dorpeling	schaduw
peper	ram	plantage
reisgenoot	baker	morgenstond
merrie	lettergreep	verschijning.

17.

Schrijf in den vereischten vorm:

Bij d— beklimming van d— Eiger hadden de reizigers veel van d— koude te lijden. Op d— bodem van het vat vindt men d— droesem. Ik geef aan d— smaragd de voorkeur boven d— robijn. — Weet hij iets van d— muziek? Jawel, hij bespeelt d— violoncel en d— fluit; zijn broeder is een meester op d— viool. Let eens op d— afloop van dez— roekeloos — onderneming. In welk— naamval plaatst men d— bijstelling van het onderwerp van d— zin? Je kent immers d— invloed en d— macht van d— dollar in d— Republiek der Vereenigde Staten? Van welk— vrucht houdt gij het meest; van d— appel, d— kers, d— meloen, d— peer, d— mispel of d— abrikoos? Hij stond op eenig— afstand van d— ingang, halverwege tusschen d— drempel en d— tafel. In d— schaduw van d— eik zullen wij d— terugkomst van d— postbode afwachten. In d— nacht van d— twaalfd— Januari bedreef hij d— gruweldaad. Men beschouwt d— vermeestering van Den Briel als d— naast—aanleiding tot d— opstand in 1572. Door het sluiten van d— vrede werd eindelijk aan d— hardnekkig— strijd een einde gemaakt. D— perzik gaf mijn vader mij. De tuinman vond het noodig d— perzik te verplanten.

18.

Wat is het geslacht van:

zijgang	eerewacht	bijval
uitgang	hoofdwacht	toeval
telgang	schildwacht	ratteval
landstreek	kamermuil	slootwater
bandietenstreek	leeuwenmuil	woelwater
jongenskiel	dominospel	haringbuis
scheepskiel	brekepel	jachtbuis
bergpas	kermis spel	veroveringszucht

looppas	goederenloods	bleekzucht
reisпас	zeeloods	nachtvorst
kerkhof	aartsdeken	keurvorst
bagijnhof	bedelaarsdeken	dakvorst
olijvenhof	dolle-hondsbeet	wachtpost
hertenkamp	suikerbeet	brievenpost
legerkamp	schutspatroom	eerepost
koksmaat	geweerpatroom	adelborst
toemaat	borduurpatroom	kippenborst.

19.

Uit den vorm der volgende uitdrukkingen blijkt het geslacht der zelfstandige naamwoorden, die daarin voorkomen.

Toon dit aan :

Op heeter daad betrappen. Onverrichter zake terugkeeren. Stormenderhand veroveren. Iemand ter hulpe snellen. Zijns weegs gaan. (*Halverwege* blijft buiten rekening). Te goeder trouw handelen. Barrevoets gaan. Met luider stem roepen. Iets van zins zijn. Ter aangeduide plaats, te dier plaatse. In 's hemels naam. Ten strijde gaan. Ouder gewoonte. In der minne schikken. Hier ter stede. Ter aarde werpen. Destijds, bijtijds, (*mettertijd indertijd* blijft buiten rekening). Met voorbedachten rade handelen. Iets desnoods beproeven (*ternauwernood* blijft buiten rekening). Des daags, 's Woensdags, ten dage. 's Nachts (*midternacht* blijft buiten rekening). Ter wereld komen, der wereld afgestorven zijn (*'s werelds loop, loon* blijft buiten rekening). Een kind des doods, des doods schuldig zijn (*ter dood veroordeelen* blijft buiten rekening). Ten dienste van. Een kind ten doop houden. Ter eere van. Om den wille van (*ter wille van* blijft buiten rekening). Ter prooi aan (*ten prooi aan, van* blijft buiten rekening). Om des lieven vredes wille.

20.

Schrijf in den vereischten vorm :

Met moeite werd hij gered uit d— gapend— muil van d— dood. Het huisje bij d— diergaarde is begroeid met een mooi—, wild— wijngaard. Sedert d— groot— Fransch— omwenteling

heeft men in bijna elk — staat van Europa d— constitutio-
neel— regeeringsvorm. Op d— bark had men d— schoener,
die in erg— nood verkeerde, opgemerkt en er d— groot— sloep
heengezonden. Door d— gemeenteraad is het voorstel omtrent
d— verhooging van d— jaarwedde van d— gemeentebode ver-
worpen. Toen men in d— streek door een hevig— watersnood
geteisterd werd, rekende men niet te vergeefs op d— hulp en
d— weldadigheidszin onzer landgenooten. Toen de koopman d—
laatst— post in zijn boek had overgeschreven, riep hij de— be-
diend—, die d— belangrijk— post vervulde van brieven naar
d— post te brengen en al d— tijd bij d— drempel was blijven
staan. Hij sliep in weerwil van d— streng— vorst onder een
dun— deken. De kinderen liepen aan d— kant van d— gracht.
„Dit zijn de gevolgen van mijn ellendig— geldzucht’’, zeide de
ongelukkige met een diep— zucht. Wanneer bereikte de schil-
derkunst in ons land een hoog— trap van bloei? Kent gij uw
nieuw— rol al of zijt ge weer een paar dagen aan d— rol
geweest? Reeds voor d— begrafenis begon men over d— erfe-
nis te disputeeren. Na d— slag op d— Mookerheide hervatten
de Spanjaarden d— belegering van Leiden. Wie verkiest niet
een goed— gezondheid boven d— grootst— rijkdom? Ik vind
d— thee niet lekker, d— wijn te zuur, d— pastei te ongaar,
d— azijn te scherp en d— groente te zout.

21.

Schrijf de cursief gedrukte woorden in het meervoud:

De kok hadden alle eer van hun werk: de vleesch, de vla
en de saus werden algemeen zeer geprezen. Toen de Israelieten
als heiden door de woestijn zwierven, ontvingen zij de Wet
der Tien Gebod op twee steenen tafel. Men vindt de profetie
in het Oude en de evangelie in het Nieuwe Testament. Ik wijd
mijn vacantie aan mijn studie. De dromedaris en de kameel zijn
tweehoevige dieren. Plaats die dreumes toch niet in de achterste
gelid. De leeuwerik, de havik en de kievit behooren tot ver-
schillende orde van vogels. Deze marskramers bezoeken met
hun goedgevulde mars de dorpskermis. Bij de aankomst van
den trein stonden de portier bij de portier der hôtélwagens.

De *maat* kwamen overeen niet langer te zullen dulden, dat met verschillende *maat* gemeten zou worden. De slanke torens der *moskee* heeten *minaret*. De *proces-verbaal* moesten zoowel door de *beleedigde* als door de *getuige* geteekend worden. Vergaderingen van protestantsche geestelijken heeten *synode*, die van katholieke geestelijken *concilie*. De *hemel* der ledikanten. Waar hebt gij deze *patroon* gekocht? Hij heeft al heel wat *patroon* gehad na zijn leertijd. Uw neven zijn groote *botterik*, maar tevens echte *lobbes*. De ambtenaren van het Openbaar Ministerie heeten bij de gerechtshoven *procureur-generaal* en bij de krijgswaden *auditeur-militair*.

22.

Schrijf het meervoud der volgende woorden:

lid	kruidenier	gouverneur-generaal
gelid	banier	luitenant-generaal
pers	leeraar	biograaf
Pers	handelaar	markgraaf
kaars	korporaal	kleinood
laars	kardinaal	echtgenoot
stad	bruigom	stroowisch
bad	bisdom	derwisch
idéé	menu	opperman
dietée	individu	tuinman
glans	eikeblad	vuurwapen
trans	schroefblad	geslachtswapen
eega	lende	beestenspel
collega	rollende	jongensspel
voetpad	gierigaard	winternacht
schildpad	bloemengaard	schout-bij-nacht.

23.

Breng de cursief gedrukte z. n. w. in het meervoud over en verander, voor zoover noodig, den vorm der overige woorden:

De *medicus* waarschuwde zijn *patient* tegen het gebruik van een te groote *dosis* chinine. Ge kunt dit *aanbod* gerust afslaan

en uwen *inleg* teruggeischen. Een *oase* of *oasis* is een vruchtbare plek in de woestijn. Een *prins-gemaal* is de echtgenoot eener regeerende *vorstin*. Een *museum* en een *aquarium* vindt men in die groote *stad* van Europa. Gij kunt u met deze *leer* niet best vereenigen, maar al uw *twijfel* zal weldra ophouden. Het *assaut* werd bijgewoond door den *kapitein-kwartiermeester*, den *luitenant-adjutant* en den *sergeant-majoor*. Noch de *raad* zijner ouders, noch de *spot* zijner vrienden vermochten zijn *gedrag* te veranderen. In dezen *catalogus* lees ik de namen van vele schrijvers, die ook als *criticus* beroemd zijn. Ik begrijp niet, welke *reden* u geleid heeft tot het gebruik maken van een dergelijk *middel*. Voor het volgende studiejaar is deze *professor* tot *rector-magnificus* aan onze *academie* benoemd. Geef niet te veel blijk van het *gevoel*, dat u ten opzichte van hem bezielt. Herinnert ge u nog het *genot*, in het buitenland gesmaakt? Een *lelie*, een *chrysanthemum*, een *vergeet-mij-niet* en een *kruidje-roer-mij-niet* zijn bekende bloemen. In de *sacristie* dezer kerk vindt men een merkwaardige *reliquie*. Door zijn *bedrog* veroorzaakt hij zich allerlei *verdriet*.

24.

Wat is het enkelvoud van:

vleezen	doozen	spanen	ansjovissen
weezen	doses	spaanders	schelvischen
geniën	stiefzonen	examina	Russen
genieën	amazonen	honoraria	russchen
smeden	keeten	dogmata	kromstaven
beden	ketenen	reeden	goudstaven
bakens	tribunen	redenen	giraffen
baken	tribunes	redens	karaffen.

25.

a. *Vervang de volgende omschreven 2e naamvallen door genitieven:*

de psalmen van David — het gevolg van den prins — uit den grond van mijn hart — de gedichten van Tollens en van Bo-

gaers — de omstreken van Maastricht — het teeken van het kruis — de verjaardag van Jansje — de romans van Bosboom-Toussaint — het rijk van Peter den Grooten — eenigen van u — één oogenblik van nadenken — de macht van den paus — de uitspraken van den geleerde — de opera's van Verdi — het breiwerk van tante — de woorden van den profeet — de meesterwerken van Da Costa — de onderdanen van Hare Majesteit — het welvaren van het land.

b. *Licht de beteekenis van den naamvalsvorm der cursief gedrukte z. n. w. in onderstaande woorden en uitdrukkingen toe:*

Bloemendaal — met dien verstande — scheepgaan — vandaag — prins van den bloede — Maurits' heldendegen — achterwege — de liefde Gods des Vaders — hij vroeg een bete broods — hij nam een stuk vleesch — iets nieuws — wat lekkers — de raad des geneesheers, den redder van mijn leven — Den Haag of 's-Gravenhage — Dit won zijn brave Bruidjes hart (Staring) — Dat ik mag sterven met eeren in het veld (Marnix) — Hoe is het Gods ter wereld mogelijk.

26.

Schrijf in den vereischten vorm:

Willem d— Eerste—, hertog van Normandië, sedert d— Veroveraar bijgenaamd, viel Engeland na den slag bij Hastings t— deel. De vergroot— fotografieën bevielen ons niet. Wat drinkt gij liever: rood— port of wit—? Deze strooi— hoed staat hem niet zoo mooi als een hoog— zijd—. Men heeft gego(o)t— en gesme(e)d— kachels, gepo(o)t— en gezaaid— aardappelen, gebond— en ingenaaid— boeken. Wij zullen u d— gelede— schade gaarne vergoeden. Eugenius van Savoioe, dien Lodewijk d— Veertiend— spottenderwijs d— kleine abt noemde, vermeldt de geschiedenis als een groot— veldheer. Het door ons gezond— volkomen gezond— vee is in tamelijk ziek— toestand in Engeland aangekomen. Het met twintig koppen bemand— vaartuig strandde op d— Nederlands— kust; het gelukte d— kustbewoners, het gestrand— schip te bereiken en d— bemanning te redden. Ik wensch met de— voornaamst— onder u te

onderhandelen. Er zijn blank— mensen en zwart—, gestreept— hyena's en gevlekt—. Ik verkies d— zuur— appel boven d— zoet—. Columbus, d— beroemd— ontdekker der Nieuw— We-
 reld en een in vel— opzichten groot— man, heeft men schandelijk behandeld. De oudst— behooren de wijs— te zijn. In dezen winkel verkoopt men zoowel goud— en zilver— voorwerpen als verguld— en verzilverd—. D— dief ontzong d—moed, toen hij zich door d— nachtwacht overvallen zag en hij begreep, dat d— zoo mooi door hem berekend— plannen d— bodem was ingeslagen.

Wat kunt ge mededeelen omtrent de beteekenis of het gebruik der volgende bijv. naamwoorden. Wijs de attributief en predicatief gebruikte aan:

dwaze mensen — dwaze handelingen — gezond verstand — in de gezonde apotheek — een taalkundige kwestie — Staten-Generaal — zich van zijn onschuld bewust zijn — het bewuste briefje — zijt gij het Fransch voldoende machtig — dat is mij te machtig — een machtig vorst — ik kom u wellicht ongelegen — hij kwam op een ongelegen uur — hij is ziende blind, levend dood — het leger trok met slaande trom en vliegende vaandels de stad uit — gestudeerde personen — mijn oud huis — een zittend leven — loopende bezigheden — onderhebbende manschappen — een razende hoofdpijn — inkomende rechten — roerende goederen — een gewapende vrede — geen stervende ziel — juichende pijnen der vriendschap en der liefde (Busken Huet) — een duizelende vaart — stilzwijgende voorwaarden — uw best paard — uw beste paard — met ondeugden behept zijn — het spoor bijster zijn — braak liggend land — op den huidigen dag — bereden politie — rijdende artillerie — ijende koorsen — brekende waar — een behouden staatsman — een ongelukkig redenaar — een verplicht zangnummer — vallende ziekte — tuk op roem — prat op zijn afkomst — te bekwamer tijd — onverrichter zake — in arren moede — Maartsche buien — een zomersche dag — de Socratische leerwijze — Draconische bepalingen.

Maak het volgende volledig:

Het was d— twaalf— October. D— volgend— dag zou de bijeenkomst plaats hebben. Zijn meerder— bekwaamheden doen hem met belachelijk— trots op zijn minder— nederzien. Een glas rood— wijn zou wel smaken. Mag ik u een glas rood— wijn aanbieden! Een bont— kraag is niet noodig bij dit zoel— weer en staat ook niet bij zulk een bont— kleeding. Men heeft in ons land inrichtingen voor doofstom— en spraakgebrekkig—. De ouder— leerlingen waren 's avond genoodigd, de jonger— zouden 's middags komen. Er zijn scholen voor betalend— leerlingen en ook scholen voor kinderen van onvermogen—. Uw broeder is een ongelukkig— vioolspeler; hij is zelfs niet in staat d— eenvoudigst— zang te begeleiden. Het Panopticum te Amsterdam is een galerij van wass— beelden; men vindt er een aanzienlijk— verzameling afbeeldingen van beroemd— personen. „Heb medelijden met een arm— ongelukkig—”, zoo klonk de stem van d— oud— blind— stumper. Piet Hein is een der bekendst— van Neerlands— zeehelden. Wien Neerlands— bloed door de aderen vloeit, verheffe den zang als wij. Alles gaat bij hem van een lei— dakje. Tronend binnen d— vochtig— muren van deze armoedig— leem— hut was ik gelukkiger (*dan, als*) menig— voornaam— vorst in d— staatsie-zaal van zijn arduin— paleis.

Plaats de bijvoeglijke naamwoorden in den vergrootenden (v) of overtreffenden (o) trap:

Hij koos de wijs (o) partij. De ervaren (o) zeelieden zijn in den regel niet de voortvarend (o). Die jongen is dom (o) dan slecht. Ik ben bedroefd (v) dan boos. Dit is noch de juist (o), noch de practisch (o) wijze om uw doel te bereiken. Zijn neef is welbespraakt (v) of, als ge wilt, welsprekend (v) dan hij. Die winkel is welbeklant (v) en ook welbekend (v) dan de zijne. Beste vriend! gij blijft toch altijd mijn welkome (o) gast. Het grof (o) aardewerk is niet altijd het bros (o). Hij is deze week

ijverig (v), althans bezig (v), dan de vorige week. Ik houd van u beiden evenveel; ik heb den een niet lief (v) dan den ander. Zij is (*de, het*) opgeruimd (o), als niemand op haar let. Zij is (*de, het*) opgeruimd (o) op onze wekelijksche soireetjes. Hij is nog de kwaad (o) niet. Deze gravuren zijn goed (v) of ten minste niet slecht (v) dan de uwe en ze zijn toch goedkoop (v).

30.

Vul, waar het noodig is, het lidwoord (van bepaaldheid of onbepaaldheid) in:

Wilhelmina . . . koningin der Nederlanden. Hij is . . . leeraar aan de hogere burgerschool. . . vader, . . . moeder, . . . broeders, . . . zusters, kortom de geheele familie was tegenwoordig. De Nederlanders hebben hun vijanden vaak verslagen zoowel op . . . zee als op . . . land (of niet alleen te . . . veld, maar ook te . . . zee). Waarmede vertrekt gij naar Indië? Met . . . „Prins Maurits”. . . burgemeester en . . . wethouders van A hebben het voorstel van het gemeenteraadslid, . . . heer B, niet ondersteund. Ik vond het geheele gezin gezellig aan . . . tafel zitten. Hoe laat gaan ze bij u aan . . . tafel? Twee Oranjevorsten in onze geschiedenis heetten Willem III. De merkwaardigste was . . . stadhouder van Holland en . . . koning van Engeland. Wij gaan naar . . . huis en de paarden naar . . . weide of naar . . . stal. Op de harddraverij werd de eerste prijs behaald door . . . koningin Emma. Matthias werd tot . . . landvoogd gekozen; Willem van Oranje kon men intusschen meer als . . . landvoogd beschouwen. Zullen wij vandaag . . . éénhoevige of . . . vierhandige zoogdieren behandelen? Spreekt gij vandaag over . . . twee-hoevige of . . . herkauwende zoogdieren? Mijnheer is uit . . . stad; over veertien dagen zal hij wel weer in . . . stad zijn. Zij hebben 's middags altijd wijn over . . . tafel . . . schijn bedriegt. . . morgenstond heeft goud in . . . mond. Schrijf mij van . . . Vlaggelied van Heye . . . derde en . . . laatste couplet eens op. In welk tijdschrift zal uw stuk geplaatst worden? Ik denk in . . . Gids of . . . Vragen van den Dag. . . professor R. en . . . bankier W. zijn gezamenlijk op reis gegaan.

. . . man te zijn, zegt weinig; . . . man te wezen,

Zegt meer; . . . man te zijn: geen rang gaat boven dezen.

Vul het ontbrekende aan:

Ik heb mijn postzegels met d— zijn— vergeleken. Zorg er steeds voor, ieder het zijn— te geven. Wij hebben hun brief zoowel als d— uw— gelezen. Wiens handschoenen liggen hier? D— har—. Wiens hoed heb ik hier? D— mijn—. Ieder behoort steeds zijn plicht te doen; ik d— mijn— zoowel als gij d— uw—. D— onz— bleven meester van het slagveld. Wij zouden uw vrienden spoediger ons vertrouwen schenken dan d— zijnen. Mijn vriend is met de zijn— op reis gegaan. Mijn vriend is met den zijn— op reis gegaan. Door een zonderling— vergissing had men uw pas met d— mijn verwisselt. Gehoorzaam uw ouders, zooals ieder welgeaard kind steed d— zijn— gehoorzaamt. Hierin bevinden zich de nagelaten papieren mijns vaders en des uw—. Wij moesten allen d— naam van onz— patroon opgeven; ik di— van d— mijn— en zij d— der hun—. Welk— kellner heb je een kop koffie besteld, dez— of di—? Zullen we dez— kinderen de prenten geven of di—? Van dez— schrijver heb ik een paar werken gelezen, van d— niet. De toegang tot het parterre is aan gen— kant. Alexander d— Groot— en Julius Caesar beschouwen velen als de beide grootste mannen der Oudheid; w— houdt gij voor d— merkwaardigst —, dez— of gen—?

Schrijf in den vereischten vorm:

Dat doorwondt mij (*mijn, het*) hart. Hij heeft (*ons, onzes*) inziens volkomen gelijk. Wij zijn gisteravond met onzen buurman en (*zijn, diens*) vrouw naar d— schouwburg geweest. Mijn zoon heeft met zijn compagnon en (*zijn, diens*) vrouw een tochtje langs den Rijn gemaakt. (*Een mensch zijn, 's Menschen*) lust is (*een mensch zijn, 's menschen*) leven. Hij heeft zich steeds (*uw, u*) beider belangstellend— vriend getoond. Zijn Keizerlijke Majesteit is van (*Zijn, Haar*) reis naar Palestina gisteren teruggekeerd. Welken indruk heeft de voorstelling op (*u, uw*) beiden gemaakt? Bij (*dezen, deze*) heb ik de eer, u de verlangde boeken te zenden. Mag ik (*U, Uw*) Edele verzoeken, ze mij zoo spoedig

mogelijk te doen bezorgen. Er zijn er maar elf; u moet (*u, zich*) dus verteld hebben. Zij betwistten (*zich, elkander*) het genoegen, de deur voor de buitenstaanden te openen. De arme vrouwen waren ongerust over het lot van (*hun, haar*) mannen. Met (*uw, u*) hoevelen komt gij morgen? Wij komen met (*ons, zijn*) achten.

(*Uw, U*) is het Koninkrijk, o Heer!

(*Uw, U*) is de kracht, (*Uw, U*) is al de eer.

(WARNSINK).

'k Weet (*zelfs, zelf*) niet, wat mij drijft,

Maar zeg me, zeg me (*uws, uw*) vaders naam.

(BILDERDIJK).

33 1).

a. *Breng de cursief gedrukte woorden in het meervoud over en verander verder, wat noodig is:*

Wien zullen wij dezen *prijs* moeten toekennen? Met *wien* hij ook spreekt, hij zal *dien* nimmer voor zich winnen. Ons *boek* ligt nog altijd op de tafel, waar hebt gij het *hunne* gelaten? *Wiens* handschoenen heb ik hier? De leeraar vond mijn *brief* beter dan *den zijnen*, maar zijn *opstel* zaakrijker dan *het mijne*. Deze schilderstukken zijn alle van denzelfden *kunstenaar*. *Hij* is dezelfde niet meer van voorheen. Ik vroeg u om *een anderen zakdoek* en gij geeft mij *denzelfden* terug. Dezen *leerling* heb ik met lof hooren noemen, *dien* niet. Te Keulen namen wij afscheid van onzen gezelligen *reisgenoot* en diens vrouw. *Welken* dezer romans geeft gij de voorkeur, *dezen* of *genen*?

b. *Breng in het enkelvoud over en handel verder als boven:*

Het kind at zijn *perziken* met smaak op en keek toen met verlangende *blikken* naar *de hare*. De postbode bracht mij de *gelukwenschen mijner bloedverwanten* en *haar die* van *de hare*. Wat zijt *ge* veranderd, mijn *vrienden*; niemand zal in u meer *denzelfden* herkennen van twaalf jaren geleden. Ik zal *hun* deze *boeken* ter inzage zenden; zal ik er *de uwe* bijvoegen? Wees

1) Voor oefeningen met *degenen* en de betrekkelijke voornaamwoorden wordt verwezen naar den samengestelden zin, oefen. 74 en 75.

onzer indachtig gedurende onze afwezigheid. Niet uw, maar onzen vrienden heeft men deze onderscheiding waardig gekeurd. Ik heb hier zure appels en zoete; welken geeft ge de voorkeur? Van wie zijn die verhandelingen? Van deze professoren. En deze dictaten. Van dezelfde.

34.

a. Geef het verschil in beteekenis aan tusschen:

twee derde — twee derden

de honderd — het honderd

een vierde gulden uitgeven — een vierden gulden uitgeven

driemaal zooveel — drie malen zooveel

uw beider vrienden — uwer beide vrienden

honderd gulden — honderd guldens — een honderd gulden.

b. Schrijf het volgende volledig:

Honderd—, ja duizend— menschen zijn in dez— bloedig— strijd omgekomen. D— hoeveelst— hebben wij vandaag? Het is vandaag d— twaalfd— Maart. Op d— derd— Augustus 1492 zeilde Columbus weg. D— achttiend— dezer maand is hij jarig. Wanneer regeerde Hendrik d— Achtst—? Wie was de opvolger van keizer Maximiliaan d— Tweed—? Eerst waren we met ons beid—; later kwamen er nog eenig— ander—. De eerst—, die zich vertoonden, werden met een luid krijgsgeschreeuw begroet. Het was een leven, waarbij ons all— hooren en zien verging; d— een— riepen dit, de ander— dat. Wi— dezer beid— vrienden is het lot ditmaal eens gunstig geweest? Wel hebben vel— abonné's een oplossing ingezonden, maar slechts weinig— hebben het raadsel geheel juist opgelost. Zijn uw beid— neven jonger dan jij? Integendeel, ze zijn beid— heel wat ouder. Geef mij wat wijn en wat spuitwater, van beid— evenveel. Vel— uwer vrienden zouden mij op d— duur niet bevallen. Ach, ik zie de meest— slechts enkel— malen in een heel jaar. Wilt ge uw beid— kinderen mijn hartelijk— wenschen overbrengen? Vel— zijn geroepen, weinig— uitverkoren. Sommig— meenen, dat geld d— sleutel is van het geluk. Is het (u, uw) beid— onbekend, wat er is voorgevallen? Kan ik op (u, uw) beider steun rekenen? Slechts enkel— uwer zal

men kunnen ontvangen. Wat dunkt u van dit tooneelgezelschap? All— spel is verdienstelijk, maar d— meest— hebben nog wel wat aan te leeren. Van de door ons geëxamineerde kandidaten waren er verscheiden—, die aan alle eischen volkomen beantwoordden. Vel— eerst— zullen d— laatst— zijn.

35.

a. *Welke der onderstaande werkwoorden drukken een handeling, welke het verkeeren of komen in een toestand uit? (Zoo noodig alle beteekenissen nagaan).*

verkleuren — kleuren — drinken — eindigen — openen — opengaan — sterven — dooden — ontslapen — wachten — opvolgen — inslapen — hagelen — trouwen — uitbotten — verdampen — vervluchtigen — rusten — hangen — ophangen — oplossen — verkleinen — vermageren — varen — kruien — verdrinken — ruimen.

b. *Wijs in onderstaande zinnen de hulpwerkwoorden aan:*

Zij zijn vertrokken. Zij zijn weg. Moge hij slagen. Ik mag zoo'n winteravond wel. Als 't niet kan, dan kan het niet. (Heye). Hij kan komen, als hij wil. Dat moet een treffend oogenblik geweest zijn. Laat hem vertrekken. Laat hem zelf voor zijn zaken zorgen. Hij wordt beter. Dit wordt verbeterd. Opletten doet hij nooit „Ik kan niet“, zegt de trage (v. Droogenbroeck). Die bedelaar blijft schellen. Hij deed ons vallen. Ga je wandelen? Zou hij ziek zijn? Hij kan zeer goed schermen. Die jongen kan verschrikkelijk liegen. Wat wil je? Hij is uit de stad. Hij is de stad in. Ik heb u iets te zeggen. Ik kom u spoedig eens opzoeken. De kruier kwam het briefje halen. Hij kwam om het briefje.

36.

Geef van onderstaande cursief gedrukte werkwoord. vormen de wijze, den tijd en den persoon aan:

Noch *hield* het schrikk'lijk pleit van dwang en vrijheid *aan* (Tollens). Een ander stout bedrijf *vangt* Heemskerk *aan* te *wagen* (Tollens). *Kom*, *haal* de handen uit den zak en *steek*

die uit de mouwen (Heye). „Wel, Krijnbuur, *wist* je dat zoo graag? U *wil* ik het niet *verzwijgen*” (Beets). Zij *had* het *doorgedreven* uit haar dorp ter markt te gaan en moeder *zou* haar *slaan*, als zij thuis *kwam* zonder het voldoende aantal Pfennige (C. Vosmaer). Hij *zou* de vroolijke smid van Westmal *zijn*? Het is onmogelijk (Conscience). Een visschersschuit *was* zooeven de rivier *opgekomen* en *had* nabij de vloot een ligplaats *gezocht* (v. Lennep). Oeh, dat gij een dokter *wildet raadplegen* (Bosboom-Toussaint). 't *Zij* steeds, als men van Neerland *hoort*: Een man, een man, een woord, een woord (Heye). Men *had* Jan *gezegd*, dat hij te 9 uur den geneesheer *zou kunnen spreken* (Conscience). Daar *is* het leven al *gaande*; gij *hadt* gelijk, het *ware* beter terug te keeren (v. Lennep). Nering, handel, wetenschap, wat men zich *wijde*, zij *eischen* den geheelen mensch (Potgieter). En zij heeft gezworen, dat geen Engelschman, al *ware* het Koning Karel II zelf, een voet meer in haar huis *zou zetten* (Bosboom-Toussaint). In 't regenjaar 1841 *is* het hooi bitter slecht *uitgevallen*; maar toen de kermisklok te Alkmaar *geluid had*, *kwamen* er niet minder sjeezen en wagens om *binnen* (Beets). „Zoo'n koets ruikt naar den mosterd”, *zou* ik *denken*. Ik *antwoord*: „*Zoudt* u?” (Busken Huet). *Kwam* er dan nooit een einde aan dat wachten? *Ware* zij maar zelve gegaan (Schimmel). Toch, *welke* uw gaarde en *treure* uw huis, *merk op* de bloeme, die *blijft* aan 't kruis. (De Genestet).

37.

Schrijf de werkwoorden in den voltooid tegenwoordigen of voltooid verleden tijd:

Op mijn uitstapje naar Maastricht reisde ik geheel Limburg door. Ik vergat alles, wat gij mij opgedragen hadt, mee te brengen. De oude man overleed voor een paar weken; zijn weduwe volgde hem spoedig. De kastelein liep zijn klanten stellig na, als men hem niet tegenhield. Wat vergeet hij nu weder? Onze hond zwom dezen morgen de breede vaart vóór ons huis over. Liep je hierheen of reed je? Wij reden. Wat zouden wij beginnen, als men ons niet te hulp kwam. Ik spoorde in één dag van Amsterdam naar Bazel. Waarheen

spoorde je, zeg je? Hij verleert het nog niet, zooveel mogelijk te bedriegen. Ik volgde bij het copieeren mijn voorbeeld zoo nauwkeurig mogelijk. Met dezen leerling is weinig aan te vangen; den eenen dag beweert hij, dat hij zijn les vergat, schoon hij ze goed leerde; den anderen dag verontschuldigt hij zich, dat hij zijn schrijfboek vergat, waarin het werk staat, dat door hem gemaakt werd. Daar je nu genoeg uitrustte, zullen we onzen tocht maar weer voortzetten.

38.

Breng de cursief gedrukte werkw. in den lijdenden vorm over:

De boeren *ploegen*, *zaaien*, *eggen* en *maaien*; ook *dorschen* zij het koren en *brenghen* zij de landbouwproducten naar de markt. Mij behoeft men dat volstrekt niet *mee te deelen*. Dit zal mij toch niet *baten*. Het zal u intusschen ook volstrekt niet *schaden*. Wien *hebt* gij het geld ter hand *gesteld*? Men *bombardeerde* hevig tegen de deur. Niemand der aanwezigen *scheen* iets *bemerkt te hebben*. Morgen om dezen tijd *zult* gij mijn brief wel *ontvangen hebben*. Men *deele* den vader dit bericht met de uiterste voorzichtigheid *mee*. Mits hij al dat geld op eerlijke wijze verworven *hebbe*. Men *moet* eerst het plan rijpelijk *overwegen*; dan *kan* men met de uitvoering een begin *maken*. Dat wie niet *gewerkt heeft*, ook niet *ete*, staat er geschreven. Wien *deed* ik immer wel? Wie *zegt* in dit uur de daden mijner liefde? Wien *deed* ik immer leed? Wien *griefft* te dezer uur 't herdenken mijner boosheid? (Busken Huet). Weleer *zond* mevrouw een flesch voor den herstellende, nadat zij een potje gelei *had gestuurd*, om op de bittere medicijnen *toe te nemen* (Potgieter).

39.

Vul in d, t of dt:

Laa— mij eens zien, hoe ge je geweer laa—. De boer verwei— het vee. De kleermaker verwij— het huis en boor— het

om. Hij aar— naar zijn vader, maar hij evenaar— hem niet in volharding. Ik hou— er niet van, dat men de spijzen zoo sterk krui—. De rivier krui— vaak in het voorjaar. Hij baa— zich in weelde. Ik baa— mij dagelijks op voorschrift van den dokter; het baa— mij echter nog niets. Wat wen— gij aan, om te maken, dat hij zich die slechte gewoonte afwen—? Het bloed ontvlie— de wonde. De vreesachtige ontvlie— het gevaar. De moeder wij— zich geheel aan haar kind. De redenaar wei— te veel over dit onderdeel uit. De geestelijke wij— de kaarsen. Hij antwoord— niet, maar schu— treurig het hoofd. Wat voor— spel— men je nu weer, of liever wat spel— men je nu weer op de mouw? Waarom spel— ge dit kind elk woord voor? Ik win— elken avond mijn horloge op. Wat win— hij? De moeder schrei— heete tranen, maar de knaap aanvaar— moedig den tocht en schrij— zonder aarzelen voort. Nooit gedij— gestolen goed. Gij vermei— u gaarne met hem—; waarom vermij— gij hem liever niet?

40.

Hoe luiden van onderstaande werkwoorden het voltooid deelwoord en de onvolt. verl. tijd?

schrabben	wijken	rijven	winden
schrappen	weeken	reven	wonden
klieven	blijken	overrijden	scholen
klooven	bleeken	overreden	schuilen
kluiven	buigen	bevallen	slijpen
rieken	bogen	bevelen	slepen
ruiken	stoven	breken	sleeppen
rooken	stuiven	braken	wijzen
kiezen	liegen	scheren	wezen
koozen	loogen	schoren	wisschen
baden	bergen	steken	weten
bidden	borgen	staken	wijten
stelen	sloopen	slaan	zien
stallen	sluipen	slagen	zagen.

Breng in den onvolt. verl. tijd over :

Hij *erft*, naar men *zegt*, veel geld. Het *mist* sterk, daardoor *mist* onze trein de aansluiting met den sneltrein. Ik *ken* hem niet; *weet* jij ook, wie hij *is*? Zij *liggen* zich te koesteren in de zon. Je *schijnt* zwaar verkouden; je *niest* telkens. De vlieg *gonst* om ons heen. Hij *fronst* het voorhoofd van verdriet. Men *spuit* gedurende den nacht, om het water in de stadsgrachten te ververschen. Men *spuit* overdag om de hitte in de straten te verminderen. Het kleine meisje *breit* de kousen netjes aan. De koopman *breidt* zijn zaak voortdurend uit. 's Avonds *schep- pen* wij gaarne een luchtje aan den IJkant. De schipper *lost* zijn waren in één dag; dat *kost* hem niet veel moeite. Ik *zweer* u, dat ik onschuldig *ben* aan de misdaad, die men mij *aantijgt*. Wij *reizen* altijd in de tweede klasse. *Kunt* gij niet zeggen, hoe hij *heet* en vanwaar hij *komt*? *Kan* je mij zijn naam mee- deelen, of *ken* je hem niet? De roofvogel *krijscht* bij het achter- volgen van zijn prooi. De jongen *stoot* elk oogenblik tegen de tafel. Het kind *verschrikt* bij het gerammel van den ketting. Jullie *verschrikt* me niet met je bedreigingen. Zij *barst* in tranen uit. Ik *ontraad* u ten sterkste, op zijn voorstellen in te gaan.

a. *Breng in het meervoud over :*

De kapitein *vertuit* het schip; hij *verwacht* storm. Mijn oor *tuit*; er wordt van me gesproken. De steen *plonst* in het water. De kwajongen *bonst* tegen de deur. De verver *verft* en *saust* de deuren en de kozijnen. Een lieflijk windje *suist* door de takken. De golf *bruist* en *breekt* tegen het strand. Hij *dorst* nog immer naar wraak. De oude man *torst* met moeite die zware vracht. Wat *is* die meid onhandig; zij *tast* alles maar boven op elkander. De moedige jager *tast* het woedende dier onverschrokken aan. Het kleine meisje *danst* vroolijk in het rond en haar gezichtje *glanst* van genot. Ofschon hij schijnbaar alles eerlijk *opbiecht*, *liegt* hij de helft van hetgeen hij *zegt*. De bekwame stuurman *loodst* zelf zijn schip de haven binnen. Hij *loost* zijn lastigen reiskameraad, zou gauw hij *kan*. De zindelijke

dienstmaagd *wascht* en *plast* den ganschen dag. De woedende hond *ontveest* bijna het gelaat van den armen bedelaar. De rechter *vonnist* zonder aanzien des persoons. Hij *blies* mij den rook in het gezicht. Het meisje *wies* op tot een flinke vrouw.

b. *Breng in den tegenwoordigen tijd over:*

's Winters *sleedde* ik vaak mijn zusje. Hij *sleet* zijn kleeren veel te gauw af. De slordige knaap *smeet* alles door elkander en *sneed* zich daarbij leelijk in de vingers. Hij *verbande* zijn zoon uit zijn nabijheid en *verbrandde* al zijn brieven. Hoe *heetten* toch die kinderen, die *kreten* van kou. Er *welden* tranen in zijn oogen op, als wij hem den dood eens vriends *meldden*. De goedhartige knaap *bemerkte*, dat de blinde het spoor bijster *was*, hij *leide* daarop zijn gereedschap neer en *leidde* den ongelukkige op het rechte pad. De krijgslieden *schaardden* hun zwaarden bot op de helmen hunner vijanden. Zij *schaarden* zich aan onze zijde. Hij *hoorde* nauwelijks iets van hetgeen ik *antwoorde*.

43.

Schrijf in den vereischten vorm:

Vel— adel(l)ijken in Frankrijk haten (*onv. verl. tijd*) d— bekend— staatsman, d— kardinaal de Richelieu; eenig— hunner poogden d— gehaat— en machtig— man te dooden. Bij de laatst gehoud— drijfjacht dooden (*onv. verl. tijd*) de jagers twee vossen; de gedood— dieren werden door de boeren in triomf naar het kasteel gebracht. Ik benijden (*onv. verl. tijd*) u de verkregen geschenken volstrekt niet, maar ik beweerde, dat de daarvoor beste(e)d— sommen nuttiger hadden aangewend kunnen worden. Vandaag loten (*onv. teg. tijd*) de laatste nummers uit; voor veertien daag— loten (*onv. verl. tijd*) de eerste uit; d— uitgelo(o)t(t)— nummers hebben alle een prijs. „Men ontblooten (*teg. tijd, aanv. wijs*) hem d— gekwetst— arm”, beval de arts, „daarna maken (*teg. tijd, aanv. wijs*) men zich gereed om mij te helpen bij het peilen der wonden van d— ontblo(o)t(t)— arm”. De dame was zeer tevreden over haar werk en spreiden (*onv. verl. tijd*) d— gebrei(d)d— spreid met voldoening over d— tafel uit.

Hoe moet men schrijven:

Het was volstrekt niet noodig, dat je die zaak zoo haarfijn (*uitpluisde, uitploos*). Deze stof beviel mij niet; zij (*pluisde, ploos*) mij te veel. Onze oplossing van het prijsraadsel (*geldde, gold*) niet, daar zij twee dagen te laat was ingezonden. De winkelier (*prijdde, prees*) met groote cijfers de artikelen, die hij in zijn winkelkast uitstalde. De knaap was geheel afgemat, hij (*heeg, hijgde*) van vermoeidheid. Hoeveel heb je het vorige jaar wel (*overgelegd, overgelegen*)? Die baldadige knaap (*schiep, schepte*) behagen in het martelen van dieren en zijn onverstandige ouders (*stijfden, steven*) hem in zijn booze neigingen. Daar ik geen Fransch (*kende, kon*), was het mij onmogelijk, iets van het gesprokene te begrijpen. Waar hebt gij de boeken (*gelegen, gelegd*), die een paar dagen op mijn schrijftafel (*gelegd, gelegen*) hebben? Wij (*bezwoeren, bezworen*) hem, de zaak geheim te houden. Waarom hebben jullie mij die zaak (*verheeld, verholen*)? Vroeger heeft zij altijd erg (*gebrouwd, gebrouwen*); nu is zij het afgeleerd. Waar (*scholen, schuilden*) zij toch? Niemand heeft hen kunnen vinden. Het (*verdriette, verdroot*) mij, u dat telkens weer te moeten zeggen. Ik (*benijdde, beneed*) hem de verkregen voordeelen. Waarom (*wijtte, weet*) hij het mij, dat hij te laat aan den trein kwam? De zwakke (*delfde, dolf*) gewoonlijk het onderspit. Hij (*jaagde, joeg*) wel driemaal in de week, toen hij in den herfst op het kasteel vertoefde. (*Vermat, Vermeette*) hij zich, u tegen te spreken? Hij (*derfde, dierf*) bijna alles, wat hij vroeger zoo overvloedig bezat.

Breng het werkwoord in den aangegeven tijd over:

Waar bergt (*volt. teg. tijd*) gij het goed, dat gij ontvangen hebt? Waar herbergt (*volt. teg. tijd*) gij al de personen, die uw feest bijgewoond hebben?

Gij vergist u (*volt. teg. tijd*); de schilder vernist (*volt. teg. tijd*) zijn schilderijen niet te veel.

Deze kunstenaar houdt (*volt. teg. tijd*) een fraai beeld; hij beeldhouwt (*volt. teg. tijd*) gaarne en zeer goed.

Die bevelhebber vouwt (*volt. verl. tijd*) de kaart weer zorgvuldig in elkaar en ontvouwt (*vol. verl. tijd*) vervolgens het plan van den aanval zeer nauwkeurig.

Zij drijft (*onv. verl. tijd*) steeds haar zin door en dwarsdrijft (*onv. verl. tijd*) zoodoende iedereen.

Hij komt (*onv. verl. tijd*) mij altijd spoedig na mijn reis opzoeken, maar hij verwelkomt (*onv. verl. tijd*) mij nooit aan het station.

Ik lach (*volt. teg. tijd*) niet om je aardigheden; ik glimlach (*volt. teg. tijd*) slechts om je onnoozelheid.

Het kind strijkt (*volt. teg. tijd*) de moeder liefkoozend over de wangen. De klaplooper pluimstrijkt (*volt. teg. tijd*) den rijken vreemdeling, om zich in zijn gunst te dringen.

Deze barbier scheert (*onv. verl. tijd*) handig en goed. Hij geksheert (*onv. verl. tijd*) zelfs ten opzichte der ernstigste zaken.

46.

Breng de werkwoorden, die in den toekomenden tijd staan, in den voltooid tegenwoordigen tijd over:

De regenbak zal spoedig overloopen. Wees maar niet bezorgd, we zullen hem niet overloopen. Wanneer zal hij u eindelijk voldoen? Zult gij de flesschen voldoen? Hij zal zijn vijand op die manier overwinnen. Hij zal daarmee veel geld overwinnen. De sollicitant zal ook eenige aanbevelingsbrieven overleggen. We zullen eerst overleggen, wat ons te doen staat. Je zult haar wellicht met weldaden overladen. Zij zullen die pakketten in een anderen wagen overladen. De zon zal dezen avond prachtig ondergaan. Het kind zal zijn straf met gelatenheid ondergaan. De winkeliers zullen de balen overwegen. Zal zij overwegen, wat ik haar gezegd heb? Zal men hem vrijstellen en u vrijwaren voor schade? Hij zal staan liegen en probeeren u de bedriegen. Hij zal stellig weer misrekenen of zich misrekenen, zooals gewoonlijk. Wanneer zal de tuinman de rozestruiken omplanten? Je zal je les toch nog wel eens overzien? Wij zullen zoo mogelijk de talrijke gasten even overzien. Hij zal zijn nachten doorwaken, wellicht gansche dagen doormijmeren. Wat zal ons nu overkomen? Wanneer zullen uw bloedverwanten

uit Duitschland overkomen? Zal die brutale jongen dat durven doen? Zult gij kunnen komen? Dat zal ik eerst moeten vragen. Zal zij den ganschen dag wel voldoende doorwerken? Zij zal dit fraaie patroon met gouddraad doorwerken. Zij allen zullen eenmaal denzelfden God aanbidden. Zal hij u niet voorkomen bij de eerstvolgende prijsdinging?

47.

Tot welke soorten van bijwoorden behooren de hieronder voorkomende:

Wij zijn *alleszins* over uw werk tevreden. *Waartoe* zou dat dienen? Zijn de fietsrijders nog niet *terug*? *Desverkiezende* worden de goederen thuisbezorgd. Hij is *stellig nog niet* van plan te gaan verhuizen. *Fatsoenshalve* zweeg hij *toen maar*. De bibliotheek van *wijlen* dokter S. wordt *eerdaags* verkocht. *Waar* moet ik wezen? De eerste deur *rechts*. Floris stond *midden* in den kring. *Hieromtrent* kan ik u geen inlichtingen geven. Zij zaten *uitentreuren* te zingen. Hij vertelt *alleraardigst*. *Onvoorziens* viel hij op ons aan. Heb ik u *onlangs* niet ontmoet? Zij kon het *wel anders* gezegd hebben. Men kan toch niet *overal aan* denken. *Zelvs* een professor zou u dat *niet* kunnen verklaren. Je bent van avond *bijzonder* bij stem. De weg slingerde zich *zigzagsgewijze* naar den top van den berg. Ze zaten *kwan-suis* te lezen, toen wij de kamer inkwamen. De boeken worden *voetstoots* verkocht. Ben je *altemet* bang? Het paard wierp zich *plompverloren* in den stroom. Wij hebben *voorshands vreeselijk* veel plezier. Zoudt u niet denken, dat we *daar gevoeglijk over* kunnen zwijgen? Hoe kunt gij *oogluikend* toelaten, dat de candidaten *steelsgewijze* van een woordenboek gebruik maken! Kom, kom, dñe zaak kan *best in der minne* geschikt worden. De keizer heeft *incognito* een bezoek gebracht aan de tentoonstelling. Mochten de zonen van den regeerenden vorst *onverhoopt* vóór hem komen te overlijden, dan gaat de kroon over op 's vorsten broeder. *Ouder gewoonte* vereenigde men zich op den Oudejaarsavond ten huize der grootouders. *Daarover* mag niet gesproken worden.

Schrijf naar behooren:

Hij trachtte zijdeling— te weten te komen, hoe wij over de zaak dachten. Al uw moeite is vergee—; wij kunnen u niets daarvan zeggen. Wie woont er in gind— fraai landhuis? Gij zult ras— met den eigenaar kennis maken; gind— nadert hij met ras— schreden. Het buitendijk— gelegen land noemt men buitendijk— land. Die zijdeling— toespelingen bevallen mij niet; zeg rechtstreek—, waar het op staat. Jaarlijk— bezoekt de vorstin de hoofdstad, gewoonlijk valt dit jaarlijk— bezoek in het voorjaar. Kijk hem maar fik— in de oogen en toon je vooral niet link— of verlegen. Hij is nog zoo'n ouderwet— kras— ventje. Vind je niet? Ja, hij ziet er tenminste nog kras— genoeg uit. Onverhoed— kwam de vijand opzetten, waardoor het leger verplicht was, een achterwaart— beweging te maken. De manschappen liepen schot— en scheef door elkander. Kijk niet zoo stuur—; niemand heeft u immers iets in den weg gelegd. Wat zijn rechtstreek— afgeleide woorden? Ge spreekt veel te steed— naar den zin van de boerenbevolking dezer streek; dat zal steed— uw streven naar populariteit in den weg staan. De parvenu zag ons trot— aan, maar we kenden hem van vroeger en lieten ons door zijn trot— voorkomen niet intimideeren. Wij zullen u heu— de waarheid zeggen, maar verwachten dan ook een heu— antwoord op de vraag, die we u doen zullen.

Welk verschil is er tusschen:

Hij dronk zijn glas in eens leeg en vertrok.

Hij dronk zijn glas op eens leeg en vertrok.

Wij hebben uw brief den volgenden dag eerst gelezen.

Wij hebben uw brief den volgenden dag het eerst gelezen.

Zij is zeldzaam gevat bij een zoodanige opmerking.

Zij is zelden gevat bij een zoodanige opmerking.

De timmerman kan dit best in een halven dag gereed hebben.

De timmerman kan dit op zijn best in een halven dag gereed hebben.

De vereeniging telt minstens nog vijftig leden.
De vereeniging telt ten minste nog vijftig leden.

Mijn broer heeft den burgemeester niet toevallig ontmoet.
Mijn broer heeft den burgemeester toevallig niet ontmoet.

Je bent er zelf geheel van ontdaan.
Je bent er zelfs geheel van ontdaan.

Ik zou liefst willen, dat je aan je werk begon.
Ik zou het liefst willen, dat je aan je werk begon.

Wijs de bijwoorden en voorzetsels aan:

Wij wandelden eerst in den tuin, gingen toen de straat op en kwamen zoo op het plein. Je trekt je schoenen verkeerd aan, den linkerschoen doe je aan den rechtervoet. Wij stapten reeds te acht uur te Rotterdam in den trein, maar deze ging niet al te vlug; wij waren eerst te ongeveer half twaalf te huis. Mijn naam staat boven aan de lijst; de uwe staat ongeveer middenin. Wanneer gaat het kantoor open? Wonen zij nog altijd boven u? Neen, wij hebben boven andere lui gekregen. Leef om te werken en werk om te leven. De deur gaat om vijf uur dicht. Wie van Maastricht uit den St.-Pietersberg wil bezoeken, heeft den ganschen weg daarheen de heerlijkste gezichten. Hebt ge hem sedert niet weergezien? Sedert wanneer bedoelt gij? Hij is vóór mij gekomen. Hij kwam mij voor. Alles loopt hem tegen. Hij is daar niet tegen bestand.

SPELLING.

51.

Vul in e of ee:

Uw r—den—ring schijnt mij niet juist toe, zij zal mij althans niet van mijn m—ning afbrengen. Geef den b—delaar een b—te broods. Ongeh—velde brooden zijn zulke, waarin geen gist of zuurd—sem aanw—zig is. Een der mannen zong met een h—sche stem een eentonig liedje en op de maat daarvan h—schen de andere telkens het zware heiblok omhoog. Laat deze t—re quaestie rusten. De schippers t—ren het schip. De manden vert—ren in den vochtigen kelder. Ge moet u ter d—ge oefenen, als ge u op den d—gen met hem wilt m—ten. Laat hem anders maar stilletjes in de sch—de. V—ren pennen zijn tegenwoordig weinig meer in gebruik. Men wordt aan de v—ren bij ijsgang met schietschouwen overgezet. De zwaardv—ger en de schoorsteenv—ger zaten elkaar voortdurend in de v—ren. De b—vende stem, de br—kende oogen en het voortdurend st—nen van den armen lijder sch—nen mij v—ge t—kenen toe. M—de is een bekende, veelgezochte honingdrank; wilt ge mij wat m—de m—debrengen? Het meisje verhief zich op de t—nen, om de t—nen mandjes aan te reiken, die ze ons wilde verkoopen. Zij is zeer gesl—pen; pas op, dat ge u niet door haar laat m—sl—pen. Hij lijdt aan een sl—pende ziekte, die wel eindigen zal met hem ten grave te sl—pen. Ze sch—nen het minder aangenaam te vinden, dat hun het vuur zoo na aan de sch—nen gelegd werd. Wij zullen dit wel r—den; er is geen r—den, om daaraan te twifelen. Toen het l—ger vertrokken was, scheen het kasteel nog l—ger dan vroeger. Wij

zagen hem een traan wegv—gen, toen hij de v—ge sponde naderde. Zij schr—ven de gen—zing niet toe aan het gebruik der medicijnen; zij wilden bew—ren, dat de nieuwe omg—ving hem geb—terd had. Welke drijf—ren hebben u daartoe gebracht? De mensch is een r—delijk w—zen. De r—ders bezochten de r—de, waar —nige hunner sch—pen lagen. Uw n—ven vallen niet in mijn smaak; de een is een dw—per, de ander een fl—mer.

52.

Hoe moet men schrijven:

zeugen en b—ren
 steenen b—ren
 Nieuwsjaarsb—ren
 onderd—len
 Noordsche d—len
 leemen d—len
 scherp gesl—pen
 wegsl—pen
 een sl—pende ziekte
 begaafd met r—de
 een grafr—de
 de Tesselsche r—de
 schepen r—den
 een geldige r—den
 een omgekeerde r—den

zich verw—ren
 steenen verw—ren
 gescheurde kleeven h—len
 gestolen goed h—len
 ergens op zijn tijd w—zen
 edele st—nen
 van pijn st—nen
 over eenige w—ken
 hard beschuit w—ken
 dolle-honds b—ten
 suiker b—ten
 zich voor iemand gen—ren
 zich met iets gen—ren
 overzetz—ren
 drijf—ren.

53.

Vul in o of oo:

Wij hebben geen reden om op onzen b—gerd te b—gen. In elk dezer d—zen bevindt zich een evengr—te d—sis chinine. Ge zult het vuur met dat voortdurend p—ken geheel uitd—ven. Hij heeft mij het geld voor die voorsch—ten voorgesch—ten. Nadat wij vruchtel—ze p—gingen aangewend hadden, om onze versch—len tochtgen—ten op te sp—ren, t—gen wij verder. De N—ren wonen in Noorwegen, de M—ren zijn afkomstig van

Afrika. De l—ze schipper had een l—ze zoldering in zijn schip aangebracht. Nadat hij ons eenige —genblikken had doen verp—zen, verzocht de ph—t—graaf ons, nogmaals te willen p—seeren. De p—tige boer was aan het aardappelen p—ten. Wacht u voor die pers—nen met hun schijnheilige tr—nies; zij zullen u p—gen mee te tr—nen. Ge moogt me niet door uw wantrouwen h—nen. H—nig en was verschaffen ons de bijen. Het zal niet —verb—dig zijn, den b—den mee te deelen, dat de geb—den prijs ons te laag toeschijnt. Vi—len en vi—loncels zijn niet dezelfde muziekinstrumenten; vi—len en vi—lieren niet dezelfde bloemen. Wat zijn r—de k—len, bruink—len, d—ve k—len en Sav—ie k—len? Ik wist wel van te v—ren, dat jullie de v—rens boven de f—rellen zoudt verkiezen. De str—per had een haas geschoten en was bezig die de huid af te str—pen. De ap—theker heeft mij met dien str—perigen drank bedrogen. De sl—pen waren gest—len door een dievegge, die behendig in huis gesl—pen was. De sl—ten waren door breede sl—ten geheel van het omliggende land afgesl—ten. Wij konden, ofschoon we op onze t—nen stonden, van de gansche vert—ning niets zien en van het gespr—kene nauwelijks een paar t—nen opgevangen. N—de gingen die arme sl—ven er toe —ver, hun laatste klein—diën te verk—pen. Lodewijk den Vr—men trachtten zijn z—nen te ontr—nen. De aarde is in z—nen verdeeld. Het onn—zele kind zag er p—vertjes gekleed uit en trachtte ons meded—gen op te wekken. Een oude man met diepe kl—ven in het gezicht was bezig hout te kl—ven.

54.

Schrijf met o of oo :

aant—nen
 klokket—nen
 loopen op de t—nen
 weggesl—pen
 kussensl—pen
 huizen sl—pen
 waarheid en l—gen
 het goed l—gen

dat is gel—gen
 moddersl—ten
 riddersl—ten
 voorsch—ten
 geweesch—ten
 misgesch—ten
 bruink—len
 roode k—len

iemand ontr—nen
 iemand meetr—nen
 korensch—ven
 ondergesch—ven
 diepe kl—ven
 afgekl—ven
 hout kl—ven
 hooir—ken
 een sigaar r—ken
 arme sl—ven
 werksl—ven

zwoegen en sl—ven
 iemand ber—ven
 zijden h—zen
 windh—zen
 water h—zen
 wanh—pen
 oph—pen
 aardappelen p—ten
 paardep—ten
 een haas str—pen
 dikke str—pen.

55.

Vul ie of i in:

De ontdekking van talrijke soorten van bacter—ën, die de
 oorzaak zijn van zoovele epidem—ën, heeft een nieuwe weten-
 schap, die der bacter—olog—, in het leven geroepen. Het
 fabr—kaat, dat deze fabr—kanten in den handel gebracht heb-
 ben, draagt als handelsmerk een afbeelding hunner fabr—ken.
 Men verwachtte algemeen een mot— van wantrouwen, die
 natuurlijk een minister—eele cr—s—s had doen ontstaan;
 niemand had echter lust, daartoe het —n—t—at—f te nemen.
 Een ol—garch— is een zoodanige regeeringsvorm, waarbij het
 bewind in handen is van enkele fam—l—ën. In Jun— en Jul—
 verspreidt de kamperfoel— een aangenamen geur. Bij de Grie-
 ken had men zoowel ar—stocrat—sche als democrat—sche
 republ—ken. In Amerika heeft men uitsluitend den republ—
 keinschen regeeringsvorm. Europa bestaat voornamelijk uit
 monarch—en. Zijt gij een minnaar van ant—ke voorwerpen?
 Dan moet ge eens een v—s—te afleggen bij dien ant—quaar,
 wiens ant—qu—teiten en rel—qu—ën aller bewondering heb-
 ben opgewekt. De c—ter, de g—taar, de mandol—ne zijn be-
 kende snareninstrumenten. Vermicell— wordt bij de Italianen,
 petersel— bij ons veel gebruikt. Kent gij de symphon—ën van
 Beethoven, de traged—ën van Schiller en de litterarische
 phantas—ën van Busken Huet? Wegens een organ—sch gebrek

kan zij niet goed spreken. De wet op de nat—onale m—l—t— is een onzer organ—ke wetten. Hebt gij hem een off—c—eele inv—tat— toegezonden? De tooneeldecorat—ën lieten te wenschen over; vooral de coul—ssen moesten vernieuwd worden, terwijl de reg—sseur ook klaagde over onvoldoende requ—s—ten. Ge moet die woorden curs—veeren; curs—ve letters komen beter uit.

56.

Vervang het streepje door ij of ei:

De klapp— begon uit te w—den over het overl—den van haar commensaal. De wondhe(e)ler kon het treurige f—t niet langer verhe(e)len, dat de kl—ne V—t het f—t in den vinger had. De jagers, die aan het w—spel met --ver deelgenomen hadden, kwamen des avonds met een goedgevulde w—tasch in de jachtw—de terug. De c—ns moest in vier term—nen betaald worden. Zoover wij het oog lieten w—den, zagen wij niets dan bloeiende akkers met w—t bedekt en grazige w—den. Wij konden niet genoeg over de vruchtbaarheid dezer stre(e)ken uitw—den. W—d en z—d klinken de schalm—en der herders. L—sters en s—sjes zijn bekende zangvogels. De monnik hulde zich in zijn p— en vl—de zich op het scheepsdek neder. In „De r—zende Hoop” logeert een r—ziger, die een r—zige gestalte heeft. Hij dr—ft nu een kl—nhandel in l—nzaad en karw—zaad; vroeger heeft hij heel andere karw—tjes bij de hand gehad. Het vl—t mij niet langer, die vl—taal aan te hooren. Nauwelijks lag de boot aan den st—ger, of de bergbest—ger nam afsch—d van ons. De ruiter kon het st—gerende paard niet best—gen. Laat u niet door dien man l—den; hij l—dt een zonderling leven en slechts w—nigen mogen hem l—den. Men noemt hen, die zich gaarne hooren pr—zen en met w—d—sche titels willen pr—ken, —del. De lak—en pr—kten met keurige livr—en. De k—zerin maakte een bevallige n—ging en besteeg haar hakken—. De reder kers hielden van kunstige r—men. De r—m had alles witgehuifd. 's-Hertogenbosch behoorde met de M—er— tot de Generalit—tslanden. W— waren bl—de op deze pl—sterplaats nog een w—nig te kunnen verw—len, daar de paarden wegens het slechte plav—sel telkens

dr—gden uit te gl—den. Schr—end begaf het jongske zich op weg. Zie hem daar langzaam voortschr—den. Wij wilden den drenkeling de hand r—ken, maar konden hem niet ber—ken.

Hoe moet men schrijven (ij of ei):

Delfz—l
 met opgestreken z—l
 een r— soldaten
 de r— van Clarissen
 een afgeschoten p—l
 Amsterdamsch p—l
 op karw— werken
 in karw— handelen
 houtm—t
 melkm—d
 hooim—t
 een voldongen f—t
 lijden aan het f—t
 in l— liggen
 met l— dekken
 maten en gewichten —ken
 het omhakken van —ken
 st—looren
 st—lfiguren
 een paard ber—den
 spijzen ber—den

het deeg doen r—zen
 op zijn ambacht r—zen
 het vee verw—den
 zijn gezichtskring verw—den
 huizen v—len
 scherpe kanten afv—len
 zich aan de wetenschap w—den
 zijn ooggen laten w—den
 schapen w—den
 een acte verl—den
 iemand tot iets kwaad verl—den
 vriendelijk n—gen
 tot een anders gevoelen n—gen
 zich ergens neervl—en
 zich door bedriegers doen vl—en
 iemand doen l—den
 iemand begel—den.

Vul in ou of au (oa):

De bierbr—wer fronste de wenkbr—wen, toen hij hoorde wat er met het br—wsel gebeurd was. De g—wdief werd voor den g—wgraaf gebracht en door dezen gevonnist. Spreek niet zoo b—d, jongetje! of ge z—dt den b—t wel eens op den kop kunnen krijgen. Wij waren in een fraaijen land—er gezeten, toen we de heerlijke land—wen aansch—wden, waarover hij

zoo uitweidde. Als het k—d is, brengt men den avond onder gezelligen k—t bij den huiselijken haard door, Ik w— u wel eens spreken. De w—w of kuikendief is een roofvogel. Een sn—w of gr—w was het eenige, dat ik in den loop van den dag van hem hoorde. Het Haagsche gr—w vermoordde in — gustus 1672 de De Witten. De f—t is ontstaan, doordat ge het drier—d in plaats van het vier—d van deze hoeveelheid genomen hebt. Ge zult er wel niet r—wig om zijn, dat ge eindelijk van dat gew—wel ontslagen zijt. Januari wordt ook wel L—wmaand genoemd. Z—dt ge ook kunnen zeggen, hoe de G—we zee en de L—werzee aan die namen gekomen zijn? Karel de Vijfde, de schranderste en n—wlettendste staatsman van zijn tijd, werd door zijn leerling, M—rits van Saksen, verg—wd. Wij waagden den gevaarlijken overtocht met een schiet—w. Het woord sm—t is een afleiding van den stam van het werkwoord smelten. Ge moet uw voedsel behoorlijk k—wen, voor ge het inslikt. Rab—wen zijn een soort van appelen, ook onder den naam van gr—we renetten bekend; doch dit woord heeft ook de beteekenis van schelmen, schoon het dan juister rab—ten zou luiden. De cac— is een bekend voedingsmiddel; de curaç— een likeur.

59.

Schrijf naar behooren:

De Noor(d)sche taal gelijkt veel op de Deensche. Na een moord(d)adig gevecht werd de graaf geweld(d)adig ontvoerd. Zijn weder(r)achtelijke handelwijze werd algemeen afgekeurd. De rechter her(r)innerde er den beschuldigde aan, dat hij zijn afgelegde bekentenis her(r)oepen had. Op luister(r)ijke wijze onthaalde de bankier zijn adel(l)ijke gasten. Ridderkerk is een belangrijk dorp op IJs(s)elmonde in het Overma(as)sche. De ervaren(d)ste personen zijn gewoonlijk niet de voortvaren(d)ste. Eenige landen aan de Middel(l)andsche zee behoorden reeds in de Middel(l)eeuwen tot het middel(l)ijk gebied van den sultan van Turkije. De even(n)aar of even(n)achtslijn wordt ook wel equator genoemd. De Engelschen deden in 1672 een aanval op de Smyrna(a)sche retourvloot. Deze bald(d)adige knapen hebben

daar weer op erge(r)lijke wijze huisgehouden. Wat is er van uw orde(r)s, mijnheer? De vergadering is tot nader orde(r) uiteengegaan. De vorst werd met veel sta(a)t(s)ie ontvangen. Vischgraten en honig(g)raten bedekten de halve tafel. Allere-wegen zag men de hulpbenden naderen, om gezame(n)lijk den vijand het hoofd te bieden. Mogen we u met Kers(t)mis te(n) onzent verwachten? Mijnen(t)wege bleven ze maar weg. Wat was eige(nt)lijk zijn bedoeling met zoo open(t)lijk ten aanhoore(n) van het geheele gezelschap partij te kiezen? Ik zou het u wezen(t)lijk niet kunnen zeggen. De Dokkum(m)ers en Haarlem(m)ers worden met lof vermeld bij den tocht naar Damiate.

60.

a. Vul in d, t, dt of th:

Uw scheermes is te bo—, zet het aan op den we—steen. De ri—meester had een groot li—teeken over de rechterwang. Wiens beel—enis hangt daar? Op har—roerende wijze schilderde zij ons de ondervonden har—vochtige behandeling. Wij zullen gaarne op reis gaan, mi—s gij onze me—gezel en onze gi—s zijt. Ik ben —ans niet voor u te spreken, al—ans zoo gij sin—s gisteren niet van meening veranderd zijt; noch—ans kunt gij schriftelijk uw meening uiteenzetten. Onverhoe—s ontving hij een kno—sslag, zoodat hij op het grin—pad neerstortte. Wurmkrui— en rattenkrui— zijn bij den apo—eker te verkrijgen. Toen de we—strijd was afgelopen, gu—ste den overwinnaars het zweet van het gelaat. Het hoekhuis is reeds tot de bovenste bin—laag opgebouwd, maar ik geloof niet, dat het gebin—e sterk genoeg is. In alle beschaafde landen bestaat godsdienstvrijheid voor alle gezin—en. Braban— en Dren—e behoorden niet tot de zeven provinciën. Geef Ka(a)—je de chocola(a)—jes, die in het la(a)—je liggen. Deze verbin—enis draagt mijn goedkeuring niet weg. Elizabe— van Engeland, Ka—arina van Rusland en Margare—a van Denemarken zijn beroemde vorstinnen. Voor de paarden naar den we—loop gingen, werden ze eerst naar het we—gebracht.

b. Vul in f, ff, ph, v:

De —eilingsvoorwaarden bevatten een paar druk—eilen. Hij is een —alschaard en een —alsaris tevens. De klachten werden tot Kerstmis bewaard om Z.Ed. in rekening te —alideeren. Deze koopman is —ailliet verklaard. Zij heeft een die—achtigen aard; zij wordt, vrees ik, een volslagen die—egge. Dit goed is nog —onkelnieuw. Zweedsche luci—ers bevatten —os—orus noch zwa—el. De —leermuizen vliegen niet maar —ladderen. Nauwelijks hoorde hij, dat hij ge—loten werd, of hij —lood heen. Deze —otograa— levert —otogra—ieën in alle —ormaten. De oude ju—rouw droeg een aantal —onkelende edelgesteenten. Zijn kernachtige taal deed den moed der zijnen ont—onken. De —riezen waren in brand geraakt en weldra stond het tooneel in lichterlaaie. Het zal dezen nacht stellig —riezen, verzekerden ons de beide —riezen, die met hun schip voor onze deur lagen.

61.

a. Vul in g (gg) of ch; g of k:

Een luid gela— ging er op, toen de vraag gedaan werd, wie het gela— zou betalen. Ik doe niet mee aan zoo'n ha—elijke onderneming; ik wil er mijn ha—je niet bij inschieten. Laat u niet met dien scha—eraar in, hij zal u iets trachten af te tro—elen. Men heeft je herhaaldelijk op lo—ens betrapt; loo—en het maar niet. Sprin—hanen en sprin—hazen verschillen no— al in grootte. Wat is een wi—e, wat een wi—elroede, wat een lo—lijn en wat een lo—er? Heu—t het u no—, dat we dit heu—lijk beri—t ontvingen? Wij hadden al onze lan—moedigheid nodig om bij dit lan—wijlig verhaal ons geduld niet te verliezen. In de meeste konin—rijken is het konin—schap in meerdere of mindere mate beperkt. Zij zijn van hetzelfde sla—; zij sla—ten elkaar. Men dre—t al sedert dezen morgen, maar te vergeefs. In November heeft men den sla—(t)tijd. De sla—(t)tanden van den olifant leveren het kostbare ivoor. Men overbru—t soms in zeer korten tijd een rivier. De smara—d heeft een schoone groene kleur. Aa—je no— Bre—tje zijn geen degelijke

meisjes; zij zitten onophoudelijk te —i—elen. —irur—ijns wend-
den vaak —loroform aan.

b. *Vul in c of k (ch):*

Onze huisdo—ter is do—tor in de geneeskunde. Laat dat
—omediespel maar achterwege; we kennen je streken. De meeste
—omedianten spelen beter in een —omedie dan in een tragedie.
Uw scherpe —ritiek heeft u in een —ritieken toestand ge-
bracht; waartoe diende het ook, u als —riti—us op te werpen.
Ga niet met dien lo—aaltrein; hij houdt overal op. De lo—ali-
teit laat veel te wenschen over, sommige lo—alen zijn zelfs totaal
onbruikbaar. De lo—ale tentoonstelling te Zaandam bevatte een
schat van Zaaansche oudheden. Mijn neef de hoofd—ommies zal
binnenkort tot referendaris bevorderd worden. Vroeger had
men bij de poorten der steden gewoonlijk —ommiezenhuisjes.
Mijn vriend lijdt aan een —ronische maagziekte, hem is o. a.
het eten van —ommiesbrood aanbevolen. Zijn theoretische
kennis is voldoende, maar in de pra—tijk schiet hij tekort.
De jonge arts heeft reeds een aardige pra—tijk. De synode
heeft het besluit van het —lassi—aal bestuur te A. vernietigd.
—lassi—aal onderwijs is te verkiezen boven hoofdelijk. Deze
historische roman bevat een paar hinderlijke ana—ronismen.
De rijm—roniek van Melis Stoke behelst de geschiedenis der
graven van het Hollandsche huis. Deze —ollecteur verkoopt
—lassi—ale en doorgefourneerde loten der staatsloterij.

62.

a. *Schrijf met s of sch (ssch):*

schroefa—	li—koord	wi—kunde
pota—	li—bloem	wi—doek
mar—tenu	takkenbo—	beur—heid
mar—kramer	mastbo—	beur—blad
ansjovi—	grij—aard	bo—achtig
riviervi—	grijn—aard	bo—age
wa—tobbe	huismo—	Ru—land
wa—kaars	bladmo—	ru—land

b. *Vul s (ss) of sch (sch) in:*

De Romeinen schreven op wa—tafeltjes. Alle toiletbenoedig- heden bevinden zich op de wa—tafel. Zij houdt van wa—en en pla—en, maar ook van zich netjes uit te do—en. Vele namen van straten in Amsterdam herinneren aan den dra—igen bodem, waarop die stad gebouwd is. Zoo is de naam van Het Rusland ontleend aan de ru—en, die daar voorheen wie—en. Zoo doelen de namen Nes en Niezel (vroeger Liedelle) op dra—ige gron- den, waar li—en en andere rietgewa—en groeiden. Het gedru— van den waterval vermengde zich met het rui—en van den wind en het gebrie— der paarden. Mijn ooren —ui—en, het is of ik het brui—en der zee nog hoor. Kunt gij dat alleen tor—en? Ge zult er in ieder geval niet mee wegdro—en. Hij liep met ra—e schreden, ten einde de booswichten te verra—en. De aart—schelm werd in een onderaard—hol opgesloten. De dwar—e strepen, die door deze stof loopen, hebben een paar—e kleur. Deze kind—e grijsaard herinnert zich nog soms enkele gebeurtenissen uit zijn vroegste kind—heid. Nooit zal uit mijn geheugen gewi—t kunnen worden, hoe ge mij van een wi—en ondergang gered hebt. De e— was ontworteld en lag op het zachte mo—. Karel de Groote zwaaide den —epter over een groot rijk. Die appels begonnen beur— te worden. Een gebraden gan— is gan— geen onsmakelijk gerecht. De woedende tijger had het gelaat van den jager ten deele ontvlee—(d, t). Flet—e oogen, een spit—e neus, ro—e haren, paar—e handen en een bit—e toon; zoo zult ge u haar nu wel kunnen voorstellen. Hij maakt goede —ier. Con—erf van pruimen wordt vaak als geneesmiddel aangewend. De lo— of lynx behoort tot de ver- scheurende dieren.

c. *Schrijf naar behooren:*

een preuts(ch) meisje — een kies(ch)e aanbieding — een opbruis(ch)end karakter — ingelas(ch)te zinnen — verflens(ch)te bloemen — een bries(ch)ende leeuw — gepres(ch)te matrozen — gewas(ch)te taf — aanwass(ch)ende bevolking — krijs(ch)ende kinderen — uitgevors(ch)te geheimen — verdiets(ch)te gedichten. een brand bluss(ch)en — koren dors(ch)en — een vergadering

schors(ch)en — zijn geld verbrass(ch)en — een kind suss(ch)en
— verhuisgoed ophijs(ch)en — goederen optass(ch)en.

63.

Schrijf in den vereischten vorm:

De commissie tot bestrijding der werk(e)loosheid zat niet werk(e)loos, maar verklaarde op na(am(e)looze brieven, dikwijls vol (zin(ne)loos gewauwel over de na(am(e)looze ellende, geen acht te kunnen slaan. Ge vertelt me daar een recht baker(s)-spreekje; 't is om er kippe(n)vel van te krijgen. Kent ge ook iemand uit de geschiedenis, die den herder(s)staf met den koning(s)schepter verwisselde? De kinderen der dorp(s)school werden bij die gelegenheid op bruid(s)suikers getraceerd. Heb je de brieven in de briev(e)nbus geworpen, de pijpen in het pijp(e)nrek gezet en den hoed in de hoede(n)doos gelegd? Het gaat met zijn leeren werkelijk den slakke(n)gang, daarentegen is hij bedreven in het uithalen van allerlei katte(n)kwaad en kwajongen(s)streken. Jan schrijft slecht; 't zijn hane(n)pooten. Onder de planten komen voor: geite(n)blad, haze(n)distel, hane(n)-kam, eende(n)kroos en slange(n)kruid. Wat beteekent: de vosse(n)huid aan de leeuwe(n)huid naaien? We hebben in onzen tuin pere(n)boomen, seringe(n)boomen en roze(n)struiken. De beroemde sterre(n)kundige is aan een hersen(s)ziekte overleden. Deze heere(n)boer heeft een nieuwen paarde(n)stal laten bouwen. Men geeft een twistziek mensch wel eens den naam van hane(n)-veer. Men heeft de ridderorde van den kouse(n)band en die van de eike(n)kroon. De landschap(s)schilder vroeg aan den station(s)chef den weg en wandelde toen het land(s)stadje in. Ge hebt uw penne(n)houder in uw penne(n)doosje laten liggen. Nadat het oorlog(s)schip de haven verlaten had, dreunde een kanon(s)schot over het water. Het is aangenaam in den vreemde een land(s)man te ontmoeten. Hoe genoeglijk rolt het leven des land(s)mans heen

64.

a. *Welke taalverschijnselen merkt ge op bij de volgende woorden:*

kerspel — boogerd — en (D. und. E. and) — geel (D. gelb,

E. yellow) — vaal (D. falb. E. fallow) — plaveien (Fr. paver) — deesem — ambt (verg. ambacht) — drost (verg. drossaard) — drempel (naast dorpel) — schennis (v. schenden) — treeft (naast driehoet) — lommer (van 't Fransch l'ombre) — nooddrufft — dorschen (D. dreschen) — slabbakken — emmer — misschien — kam (Eng. comb) — wissel — vos (D. Fuchs, E. fox).

b. *Plaats het koppel-, samentrekkings- en deelteeken:*

een sta in den weg — een kruidje roer mij niet — de Zuid Hollandsche Beiersch bierbrouwerij — Kanaan — een onze lieve heers beestje — Nederlandsch Amerikaansche stoomvaartmaatschappij — cooperatie — Zweedsche lucifersfabriek — de overwinning der Fransch Bataafsche krijgsmacht op het Engelsch Russisch leger — een kijk in den pot — algebratisch — platboomd — vereelt — vereeld — de wilde dierengalerij in Natura Artis Magistra — Italiaansch boekhouden — een spring in het veld — Java koffie — Malaga wijn — Hongaarsche wijn — het nieuw zilveren lucifersdoosje — het nieuwe zilveren lucifersdoosje — bolvormige driehoeksmeting — de Onze Lieve Vrouwenkerk — het code Napoleon — keizer Napoleon — de directeur administrateur — de onderdirecteur — de adjunct directeur — een tweede naamvals uitgang.

„Ik moet volstrekt naar dat dooie beestenspel¹⁾ toe,” zei Kegge.

(BEETS).

„Wel,” vroeg mevrouw Witse, „hoe oud was die jonge hoe heet ie ook weer zoo wat, toen hij professor werd?”

(BEETS).

c. *Verdeel in lettergrepen:*

meeste — naaste — ontaarden — ontijlen — ontijdig — korenaar — molenaar — bronaar — leeraar — alevel — alom — alarm — kerspel — boontje — stroompje — honigraat — bokkinggraat — landouw — landaard — tooneel — toonaard — grijsaard — grijnsaard — malste — malschte — sleetje — slaatje — reetje — buurtje — dwaaste — luiste — luister —

1) Museum van natuurlijke historie te Leiden.

salepdrank — wingerdrank — snaphaan — telefoon —
 elkander — Alexander — blokschaaf — stationschef —
 kastrand — kastrol — microscoop — autochtoon — leprozen-
 huis — artistiek — artijsjokken — ansjovis — Asschepoester.

Plaats in het volgende de hoofdletters:

schoon den Haag de residentiestad heet van het vorstelijk hof, vertoeft de koningin vaak op het loo, op de veluwe in gelderland gelegen. om over de beteekenis der laatste vorsten uit het karolingisch stamhuis te kunnen oordeelen, is het voldoende op hun namen te letten, nam.: lodewijk het kind, karel de dikke, lodewijk de stamelaar, lodewijk de doeniet. terborg is een klein plaatsje en vroeger de hoofdplaats eener bannerij in de graafschap. het graafschap Holland werd na den dood van floris den eersten en ondanks de dappere verdediging door robbert den fries bemachtigd door den nederlotharingschen hertog godfried met den bult. het wien neerlandisch bloed is eerst sedert de belgische omwenteling meer algemeen als nederlandsch volkslied in zwang gekomen. De kroon deelt de wetgevende macht met de beide kamers der staten-generaal. nu rust, wiens lust en vreugd was deugd en 't waar, hoe zwaar 't ook viel (spieghel). In 1215 was de engelsche koning jan zonder land, opvolger van den bekenden richard leeuwenhart, verplicht de magna charta uit te vaardigen. het wilhelmus van nasauwe, het bekende naamducht, dat gewoonlijk het wilhelmuslied genoemd wordt, is volgens den letterkundige hofdijk te beschouwen als de nederlandsche marseillaise en te gelijktijd ook als het „stabat mater" en het „te deum laudamus" van het lijdend en strijdend en triumfeerend nederland.

DE SAMENGESTELDE ZIN.

66.

Wijs de verschillende wijzen van verbinding aan bij de volgende samengestelde zinnen of veelvoudige bestanddeelen:

Wij zagen dan: eerst de gracht, daarna de korenbeurs en vervolgens twee kerken. (BEETS).

Aan de Kaap hadden we ongemakkelijk moeten boksen, want daar is altijd vuiligheid aan de lucht. (BRUNINGS).

Voor tien jaren nog zou de patroon zelf eens hebben gaan zien, deels uit belangstelling, deels uit belang. (POTGIETER).

Het mist niet langer in mijn hart: de zon is er deugdelijk doorgebroken. (BUSKEN HUET).

Al mijne goede gedachten van daareven schijnen in rook verteerd en maken thans gemeene zaak met het smeulend hout in mijn kachel. (BUSKEN HUET).

Het was een Overmaassche winter met al zijne bezwaren te land en te water; het was geene ballingschap, neen! eene gevangenis. (VAN KOETSVELD.)

Er valt weinig te onderscheiden; toch meent de kapitein Muiron de donkere massa's der colonnes te zien vooruitkomen.
(J. TEN BRINK.)

Wel is grootmoeder in besprek met een uitdrager over een potkachel; maar de man vraagt drie-gulden-tien, en dat kan er niet af. (BUSKEN HUET).

Er moesten met het schoonmaken veel schoorsteenen geveegd worden. Daarom moest hij vroeg aan den gang. (HASEBROEK).

„Nu dat is spot, het is immers doop- noch bruiloftsmaal.”
(BOSBOOM-TOUSSAINT).

Gij hebt geen wilde dieren voor u, het zijn er slechts de vervallen overblijfselen van; zij zijn naar ziel en lichaam gekraakt.
(BEETS.)

Hetzij gij speelt voor stom of spreekt,
Let altijd in wat kleed gij steekt.

(VONDEL.)

Nu gaan ze krijgertje spelen
Rondom het open graf;
Ook ranslen twee vechtersbazen
Elkander eens eventjes af.

(DE GENESTET.)

67.

a. *Vervang het verbindend woord door het tusschen haakjes geplaatste woord; welke veranderingen zijn dan verder in den zin noodig en waarom?*

In 1747 werd het stadhouderschap erfelijk verklaard, *niet alleen* in de mannelijke, *maar ook* in de vrouwelijke linie. (*zoowel . . . als*).

De publieke veiling kon niet doorgaan, *want* het huis was intusschen onderhands verkocht. (*dientengevolge*).

Het waaide hevig en de zee stond hol, *doch* de wakkere zee-lieden lieten zich daardoor niet weerhouden. (*toch*).

De arbeid in de mijn moest voorloopig gestaakt worden, *want* de ingenieurs vreesden voor een nieuwe instorting. (*daardoor*).

Aan je vriend hebben wij dezen goeden uitslag te danken, hem komt *dus* alle eer toe. (*want*).

Ik had al herhaaldelijk een blik op den stoffigen straatweg geworpen; *maar* tot nu toe niets ontwaard. (*echter*).

Willem Bilderdijk was *zoowel* een bekwaam rechtsgeleerde, *als* een talentvol dichter. (*niet alleen . . . maar ook*).

De lui omdartelen u daar niet met springende buigingen *en* bedwelmen u niet met hunne vleierijen *en* doen uw hoofd niet duizelen van 't geen wij gewoonlijk voor Franschen wind houden. (*noch . . . noch*).

„Hier is”, zei Jantje, „*noch* mijn vader, *noch* de tuinman, die het ziet.” (*en*).

b. *Vul de weggelaten voegwoorden of voegw. bijwoorden in:*

Wordt eikenschors bij 't pond gewogen,
Men weegt kaneel bij 't lood. (STARING).

Zwaait gij den kelk van geneugten in 't rond;
Brenge ge ons den beker van smart aan den mond?
(VAN DER POT).

Met eigen hand grijpt Tom de lont;
Het noodshot dreunt; de knal
Jaagt vruchtloos op de vloeden rond:
De donder dooft den schal. (WITHUYS).

„Voort, Reynout! voort; Dat is geen strijd:
Dat 's u en mij ter dood gewijd!” (HOFDIJK).

Mannen, onze daghuur is toch tiendubbel gewonnen; wij
werken niet meer vóór schafttijd. (CONSCIENCE).

De schooljeugd — zij vindt haar genoegens
Op 't kerkhof als overal —
Loopt saam: er wordt begraven,
Dat is een aardig geval! (DE GENESTET).

Al de stallen rooken van den damp hunner paarden; al de
bierhuizen en kroegen dampen van den rook hunner pijpen.
(BEETS).

Zij is niet mooi; zelfs gaat zij door voor leelijk; ik voor mij
vind haar allerliefst. (BUSKEN HUET).

68.

*Vul de volgende zinnen aan. Welke opmerkingen omtrent
den aard der verbinding zijn hierbij te maken?*

-, *maar* de brieven heeft hij alle gelezen.
-, *maar ook* de brieven heeft hij alle gelezen.
-, *daarom* zijn wij eerst met den middagtrein vertrokken.
-, *daardoor* zijn wij eerst met den middagtrein vertrokken.
-, *toch* had hij bijtijds ons van zijn afwezigheid bericht
kunnen zenden.
-, hij had *toch* bijtijds ons van zijn afwezigheid bericht
kunnen zenden.

...., *weleer* werd hij ontzien en gevreesd, daar men hem als het hoofd der oppositie beschouwde.

...., *veeleer* werd hij ontzien en gevreesd, daar men hem als het hoofd der oppositie beschouwde.

De zon was al ondergegaan en het begon donker te worden, *doch*....

De zon was al ondergegaan en het begon donker te worden, *toch*....

In de zomervacantie ga ik met mijn vrienden een reisje langs den Rijn maken, *daarna*....

In de zomervacantie ga ik met mijn vrienden een reisje langs den Rijn maken, *daarnaar*....

Wij hadden ons een geruimen tijd op de schilderijtentoonstelling opgehouden en zoo was het ongemerkt vijf uur geworden, *vandaar*....

Wij hadden ons een geruimen tijd op de schilderijtentoonstelling opgehouden en zoo was het ongemerkt vijf uur geworden; *van daar*....

54.

Ontbind de samengestelde zinnen in enkelvoudige en ontleed daarna de enkelvoudige zinnen:

Men wilde hem omringen en hulp toebrengen, dan mevrouw Hooft verhief zich met eene grootsche tegenwoordigheid van geest.

(MEVR. BOSBOOM-TOUSSAINT).

De rijpe kennis hoort,

De onrijpe neemt het woord. (STARING).

En nu zit men op den lantaarn, en dan aan de balustraden, en dan in den stuurstoel, en dan loopt men weder heen en weer, en dan wordt de overjas aan en dan weer uitgetrokken. Nu is het eerst op- en nederklimmen zonder eind en de verveling in vollen gang.

(BEETS).

„Rondgaan!” moest in vroeger dagen,

Alles wat ter tafel kwam,

't Zij men voor zich zelf wat nam,

Of voor 't buurtje zorg moest dragen. (BRESTER).

Zijn arbeid was zeer zwaar, en hij arbeidde veel, doch zijn loon was gering en tevreden was hij niet. (DOUWES DEKKER).

Of de getuigen van Plus zijn eerlijke lieden, hun is geloof verschuldigd en Plus is onnoozel — of het zijn valsche getuigen en mogen de wetten hen dan treffen. (BERGMAN).

Vork en riek en schop en spade
Zetten zijne lusten pal,
't Zij de welgemeste stal,
't Zij de kruidben hem verzade. (POOT).

Ik zing er al van een Ruyter koen,
Maar niet van een ruiter te paard;
Toch was hij wel Engelsche dravers te gauw,
Hij maakte wel Fransche vervaard. (HEYE).

70.

Is de samentrekking in de volgende zinnen te verdedigen?

Den anderen morgen werden hem zijne lompen uit getrokken en hij in een grof linnen kleed gestoken met een losse kap over het hoofd. (HASEBROEK).

Sedert de oudste heer gestorven, de jongste op de academie en onze juffrouw getrouwd is, noodt mevrouw geen gasten.

(JUSTUS VAN EFFEN).

Pieter is onder zijne verhalen afgetrokken, rookt wanhopig door, grinnikt als er een vertelsel en stopt een nieuwe als er een pijp uit is. (BEETS).

Fiere moed en ondernemingszucht schitterden uit zijne zwarte oogen en las men duidelijk in de trotsche houding en forsch gespierde gestalte. (BOSBOOM-TOUSSAINT),

Geen vogel zingt nu blijde tonen,
Maar zwijgt eerbiedig stil! (BELLAMY).

De hopman (De Rijk), die goed Spaansch sprak, vatte zijn (Paciego's) meening en den ring aan. (P. C. HOOFT.)

Zij voelt haar knieën knikken,
Haar leden koud als lood. (BILDERDIJK).

Goddank, dat wij matrozen, Jan !

En zelden maar aan wal zijn. (F. DE CORT).

Of zou 't geen godsdienst zijn, rechtvaardigheid te plegen,
Maar slinks en rechts te staan naar allerhande goed?

(VONDEL).

Mijn kind wordt in mijn arm een lijk
En uit mijn huis begraven.

(TER HAAR).

Daar smolten de gemoeden in hun eigen vurigheid en was
de bewegenis zoo weldig, dat de harten van vroolijkheid, de
oogen van tranen overliepen. (P. C. HOOFT).

Geheel Europa huldigt
Den Stedendwinger, door wiens oog en staf bezielde,
Het heir geen rotsklomp meer, die neerploft en vernielt,
Maar levend lichaam werd. (DA COSTA).

71.

*Wijs van de volgende samengestelde zinnen hoofdzin en
bijzin aan en deel mede of laatstgenoemde een onderwerps-
of een gezegdezin of wel een lijdende, meewerkende of oor-
zakelijke voorwerpszin is.*

Wat gij niet wilt, dat u geschiedt,
Doe dat ook aan een ander niet.

Het spijt me te moeten zeggen, dat sommige haringkoopers
dat ook schijnen te weten. (HASEBROEK).

„Hij zal wachten!” trilde het in haar binnenste. (SCHIMMEL).

Hij wist niet, dat er een Noorden bestond; hij vermoedde
nauwelijks, wat koude, wat vuur, wat rook was. (HASEBROEK).

Zij herinnerde haar grootmoeder, hoe onze kennismaking was
aangekomen en dat ik de verwachte bezoeker was.

(BUSKEN HUET).

„Ik ben zeker, dat gij hem kent, baas.” (CONSCIENCE).

Elk weet, waar 't Almensch kerkje staat. (STARING).

Dat dank ik, die de wapenklok

Zoo juist en wel ter snede trok. (HOFDIJK).

Wie de overmacht van den vermetelen dienaar des Winter-
konings eerst recht wilde gadeslaan, moest den blik hebben
willen of kunnen slaan in de kelder- of bovenwoningen der
armen langs de schamele gracht. (SCHIMMEL).

't Is de vraag maar, wie haar al,

Wie haar niet kan vinden. (DE GENESTET).

Wat kan het mij ook schelen, of het al dan niet Nieuwjaars-
morgen is. (BUSKEN HUET).

Droef zingen de golven een wiegelied

Voor wie daar in de baren het leven liet.

(MEVR. LAPIDOTH-SWARTH.)

Dat ik, arm, bedrogen vrouw,

Hen luistrend had bespied

En nog bijtijds dat weten zou,

Dat dacht die snoodaard niet. (TER HAAR).

74.

a. *Maak de onderstaande enkelvoudige zinnen tot samengestelde door het onderwerp, het gezegde of het voorwerp te vervangen door een bijzin:*

De onwillige zal gedwongen worden. Het door u meegedeelde was ons reeds bekend. Plaats en tijd der volgende vergadering zullen nader vermeld worden. Hecht ge aan het door hem beeerde eenig geloof? Dat is het een ieder tegen de borst stuitende. Hij spotte voortdurend met mijn opmerkingen. De directeur gaf nauwkeurig op het aantal verpleegden en hun leeftijd. Ik weet zijn tegenwoordige woonplaats niet. De belegerden stelden vrijen uittocht met volle krijgseer tot voorwaarde.

Het eens vervlogene keert niet weer.

Het lijden van des huisheers ooren

Werd dubbel hem door 't oog vergoed.

(IMMERZEEL.)

b. *Maak de volgende samengestelde zinnen tot enkelvoudige:*

Begrijpt ge, wat ge gelezen hebt? Hij schaamt zich, dat hij 't gedaan heeft. We zullen het geven aan wie het vlugst gewerkt heeft. Ik reken er op, dat ge me morgen komt helpen. Wees steeds indachtig, wat ge ons beloofd hebt. Deel mij eens mede, wat hij u geschreven heeft. Het was een geluk voor ons, dat hij gauw heenging. Wie niet hooren wil, moet voelen. Ik begrijp heel goed, waarom hij niet gekomen is. Wie veel kalt,

wien veel ontvalt. Wat men niet kent, mint men niet. Ge zijt niet meer, die ge vroeger waart. Ik ben mij niet bewust, dat ik schuld heb. Wat er verder van zijn vrije uren restte, besteedde hij tot het aanleeren van andere vakken.

Mij immers boven alles heugde,
Wat ik van vader had gehoord.

(VROUWE BILDERDIJK).

Dat 'k kort geleden met uw oom in kennis kwam,
Had ik te danken aan mijn adellijken stam.

(HELVETIUS VAN DEN BERGH).

Wat slecht uitgevallen was,
Vond en troost en raad van pas.

(BRESTER).

73.

Ontleed de volgende samengestelde zinnen:

Een boertje, van zijn zweep voorzien,
Dreef vette ganzen naar de stad.

(BOGAERS).

Hij mint, die kent; wie recht kent, die mint recht.

(TEN KATE).

Of 't vers weer op het droge kwam,
Wie heeft het ooit vernomen?

(VAN ZEGGELEN).

Ik zal intusschen met wie mij volgen wil mij naar Eiken-
duinen begeven, gereed om hulp te verleenen aan die zijde,
waar ze het noodigst wezen mocht.

(VAN LENNEP).

Kan het zijn, dat de lier, die sinds lang niet meer ruischte,
Die sinds lang tot geen harten in dichtmuziek sprak,
Weer op eens van verrukking en hemellust bruiste
En in stroomende galmen het stilzwijgen brak?

(DA COSTA).

Is 't niet kannibaalsch en wreed,
Dat men op zulk een feest het hongrig volk vergeet,
Dat met een ziekelijk oog komt op uw lekkers azen?

(DE GENESTET).

Hun worden (ze weten het!) mantels geweven
Van rankenden wingerd en bloesemend ooft.

(BOGAERS).

De hand, die wint, zoo wil men zeggen,

Is veelal mild!

En andren, die 't licht beter vatten,

Beweren, dat de dorst naar schatten

Nooit door verwerving wordt gestild.

(IMMERZEEL).

De zwarte rookwolken, die de reusachtige schoorsteenen uit-
spuwen, verspreiden zich dwarrelend in het rond. Midden op
den dag verduisteren zij de stralen, welke de zon over de aarde
uitgiet. En zich steeds verder en verder uitbreidende, dalen zij
af langs torens, wier anders zoo helder galmend vesperklokje
zij zoo dof doen klinken, langs de kerkrampen, wier kleuren zij
weglekken, langs de schouwen, wier toppen zij in nevelen
wikkelen, langs de huizen, door wier ruiten zij het volle licht
beletten heen te dringen; en onttrekken vaak door het floers,
waarmede zij alles omhullen, de schoonheden van het landschap
aan het oog.

(M. A. PERK).

74.

Schrijf in den vereischten vorm:

D— man, —ie— hij alles verschuldigd is, heeft hij ondankbaar
behandeld. D— dichter noem ik een volksdichter, welk— de
gave verleend is, in zijn verzen weer te geven, wat in 't gemoed
van het volk omgaat. D— zakdoek, welk— ge zoo goed geweest
zijn, mij te leenen, zend ik hierbij terug. Wi— zegt ge, dat
ge gezien hebt? Wi— beweert men, dat benoemd zal worden?
Aan dez— wedstrijd mogen alleen d—gen— deelnemen, —ie—
nog nimmer een prijs voor kunstmatig— voordracht is toege-
kend. —ie— ik zal u aanwijzen, is de dader; grijpt hem. D—
zelfd— vorst, —ie— de dichters prijzen als d— beschermer
van kunsten en wetenschappen, wordt door de geschiedschrijvers
weinig staatkundig beleid toegekend.

D— zelfd— kunstenaar, —ie— door d— keizer van Duitsch-

land een hoog— onderscheiding werd toegekend, heeft de regeering dezer stad de vervaardiging van een belangrijk kunstwerk opgedragen. De namen d—gen—, —ie— moed en beleid een vreeselijk— ramp hebben voorkomen, werden met lof in de nieuwsbladen vermeld. Ik houd hem, door —ie— ons gisteren een belangrijk— gift voor dit arm— huisgezin is toegezonden en d—gen—, —ie— reeds vroeger op zoo geheimzinnig— wijze een behoeftig— familie ondersteunde, voor d—zelfd— persoon. Gedurende d— tocht over d— Simplon, —ie— wij voor twee jaren ondernamen, werden wij door een hevig— storm overvallen, welk— wij noch onze gids verwacht hadden. Noem mij d— naam d—gen—, door —ie— gij gezonden zijt. D— indruk, di— dit tooneel op ons all— maakte, zal ik nimmer vergeten. Noch d—gen—, —ie— het er blijkbaar om te doen is, u te behagen, noch d—gen—, —ie— de onverschilligheid en de lusteloosheid op het aangezicht te lezen staat, moet gij onder uw vrienden opnemen. Gedurende d— hevig— storm, door welk— zooveel schepen op onz— kust strandden, stelde ik al mijn vertrouwen op onz— loods, —ie— het gelukte, onz— boot behouden binnen te brengen. Men ziet het gewoonlijk, dat juist d—gen— (hij zij een geleerde of een kunstenaar), welk— zijn tijdgenooten bespotten en miskennen, door het nageslacht d— hulde, aan zijn verdiensten verschuldigd, wordt gebracht. —ie— het leeren ernst is, —ie— zal het niet moeilijk vallen, zich een positie in de maatschappij te veroveren.

75.

a. *Breng van de volgende zinnen wat in den bedrijvenden vorm staat in den lijdenden over en omgekeerd:*

Napoleon verloor den slag bij Waterloo, wat aan de regeering der honderd dagen een einde maakte. Dengenen, die vooraf hun plaatsen besproken hebben, zal door de zijdeur toegang verleend worden. Degene, dien ik als mijn vriend behandelde en dien ik bij elke voorkomende gelegenheid raadpleegde, heeft mij schandelijk om den tuin geleid en mij een groot verlies aangebracht. Onder de schilders, door welke de Hollandsche school zoo beroemd gemaakt is, moet voorzeker ook Frans

Hals genoemd worden, de Haarlemsche meester, wiens regentstukken door geen anderen schilder zijn overtroffen. Dezelfde reizigers, die aan het museum een bezoek gebracht hadden, bezichtigden ook het paleis en den dierentuin. De persoon, wiens onbehoorlijk gedrag ieder ergerde, is door de politie uit den schouwburg verwijderd. De krijgsheld, dien dezen dichter bezingt en wien hij in zijn gedicht grooten lof toezwaait, wordt door de geschiedschrijvers niet tot de uitstekendste mannen van zijn tijd gerekend. Het baat mij toch niet, of ik uwen bevelen gehoorzaam, voerde hij mij op misnoegden toon te gemoet. Omstandig deelde hij mij mede, wat den brand veroorzaakte, die zoovele lieden in armoede dompelde. Dat de verdiensten van groote mannen door tijdgenooten niet altijd op den rechten prijs geschat worden, bewijzen ons zoowel de levensgeschiedenis van Columbus, als die van Belisarius.

b. *Breng de volgende zinnen in het meervoud over:*

Dengene, wien gij uw vertrouwen onthoudt, acht ik uw vertrouwen volkomen waardig, maar diengene, welken gij voortdurend raadpleegt, beschouw ik als een bedrieger. De stad, van wier vroegere macht de geschiedenis gewaagt, lag in Zuid-Azië. Hem, dien ik mijn vriend noem, schenk ik ook mijn volle vertrouwen. Wie is de Nederlandsche zeeheld, wiens beeltenis in zijn geboorteplaats prijkt? Wien het niet aan ijver ontbreekt, dien zal ik vooruit helpen. De onderwijzer, dien de gemeenteraad gisteren benoemde, zal eerst over twee maanden in functie treden. Denzelfden schrijver, die door dezen criticus van weinig belang geacht wordt, prijst gene daarentegen hemelhoog. Wie voor recht en rede gloeit, dien noem ik mijn vriend, dien reken ik mijn achting en mijn vertrouwen waardig. De schipbreukeling, welken een wisse dood bedreigde, maar dien de onverschrokken strandbewoner zoo moedig redde, bracht dezen wakkeren man met tranen in de oogen zijn dank.

76.

Vervang de directe rede door de indirecte en omgekeerd:

„Wees u zelf!” zei ik tot iemand. (DE GENESTET).

Mijn gids verzekerde mij, dat men in Tromsö voor den hal-

ven prijs, dien ik er voor besteed had, zoovele lepels van rendieren krijgen kon, als men verkoos. (G. KELLER).

Koekoek sprak: „ik weet een rechter,
Die ons vonnis wijzen kan:
Ooren heeft hij om te hooren,
Grooter dan de groote Pan.

(BILDERDIJK).

Prins Dutry verzekert, draaiend met zijn paard, dat hij buiten adem heeft gereden, dat de dijk houden zal. (COUPERUS).

Dat wie niet werken wil, niet ete! staat geschreven.

(DE GENESTET).

„Hoor je wat, Dannon?“ vraagt de kapitein. „Ja, mon capitaine! Een zeer dof gerucht komt nader, dat ik duidelijk hoor, als de mistral zwijgt.“ (J. TEN BRINK).

. . . waarop mijn moei aanmerkte, dat neef het wel zoo voor lief zou nemen en dat hij zeker in zijn ouders huis ook wel eens in een achterkamer gezeten had; waarop neef zei, dat het een heel lieve achterkamer was, en dat hij wel van een achterkamer hield; waarop oom zei, dat hij er, al zei hij 't zelf, niet van hield. (HILDEBRAND).

77.

Benoem de bijvoordelijke (en andere afhankelijke) zinnen:
De goede God heeft mij geplant, opdat ik hier mijn plicht zou doen. (HEYE).

Zij neemt, op haar stoofje gezeten, de allerkleinste op haar schoot en speelt met haar, of zij zelve reeds volwassen is.

(DE VEER.)

En zij — al had ze 't stil gezwegen — zij had het nooit zoo kwaad gehad. (TOLLENS).

Zoo rustig het hier is rondom u heen, zoo onrustig is men daar binnen. (HOFDIJK).

Daar stond zij voor het venster in hemelsblauw gewaad,
Gelijk het korenbloempjen in 't rijpend graanveld staat.

(BILDERDIJK).

Deze heeft, gelijk Sientje het noemt, het drietal van de straat opgeraapt. (BUSKEN HUET).

Zoo kwamen zij beiden sprakeloos,
Waar hij lag als een witte waterroos.

(HEL. SWARTH).

Voor zoover de menigte kerken de ingezetenen eener stad tot Heiligen maken kunnen, doet Keulen er een heel bod naar.

(J. A. ALBERDINGH THIJM).

Zij laat in 't mijmeren zich niet storen, *zoolang de zon in zee blijft staan.* (TOLLENS).

En het zou ook wel gaan, *waren de weekloonen maar hooger, sleten de schoenen en kousen maar niet, bleef de eetlust maar achterwege en werd het maar geen winter.* (BUSKEN HUET).

Hij dwingt mij *kalm te zijn en sterk,*

Terwyl mij 't harte bloedt:

En als ik ween, dan zegt hij: werk!

Als ik niet kan: gij moet. (DE GENESTET),

Valt er ook iets op te merken omtrent het gebruik der verbindingswaarden in de volgende zinnen:

Eerst was het anders hier ter stee,

Wanneer een voord den weg doorsnee. (BOGAERS).

Dat papier koopen en verkoopen ter beurze gaat niet zonder een vast en vlug hoofd, hetgeen ieder oogenblik waarheid van logen weet te schiften. (POTGIETER).

En na ze lijdzaam had gewacht

En uur aan uur weer was verlopen,

Sloot zij haar kluis weer 's avonds open. (TOLLENS).

Ik zal u ter kerke leiden en met u des Zondagsavonds in de Kroon een pint bier gaan drinken, omdat gij de vrienden zoudt hooren spreken. (CONSCIENCE).

En nu naar beneden. Meer licht en minder poëzie.

(J. ESSER).

Als wij klein waren en samen bij den koster ter schole gingen, dan heeft hij nog een prijs van 't geschrift gehad.

(CONSCIENCE).

En zag haar in de oogen
Met eenen blik, zoo vreemd, zoo hard, dat Begga inéénkromp,
Alsof straalde die blik plotselings gif in het harte.

(V. BEERS).

Geen zee zag ooit uw vlag, of heeft voor u gebeefd.

(HELMERS)).

Gelijk deze naam uit haar mond viel, verscheen Geraert
Denys in de kamer. (CONSCIENCE).

79.

Geef het verschil in beteekenis tusschen de bij elkaar geplaatste zinnen aan. Tot welke soorten behooren de bijzinnen:

Er wordt niet vermeld, *of* er een ongeluk heeft plaats gehad.

Er wordt niet vermeld, *dat* er een ongeluk heeft plaats gehad.

Uw vriend is groot, *evenals* zijn broeder.

Uw vriend is *even* groot *als* zijn broeder.

Je zult zeker wel blij zijn, *dat* je weer naar huis gaat.

Je zult zeker wel blij zijn, *omdat* je weer naar huis gaat.

Toen ik vacantie kreeg, ging ik bij mijn om logeeren.

Als ik vacantie kreeg, ging ik bij mijn oom logeeren.

Hij vergat geheel, *dat* hij tot zijn patroon *sprak*.

Hij vergat geheel tot zijn patroon *te spreken*.

Ge moet het uw ouders mededeelen, wie het *ook* gezegd *hebbe*.

Ge moet het uw ouders mededeelen, wie het u gezegd *heeft*.

Hij erft, zegt men, veel geld van zijn oom.

Hij erft, *naar* men zegt, veel geld van zijn oom.

80.

a. *Welke bijzinnen bevatten onderstaande zinnen:*

Kunt ge mij zeggen, hoe laat het is? Hoe laat het ook zij, ik moet u dit nog even uiteenzetten. Wijl ik niet arbeid, zou ik van honger moeten omkomen? Wat fronsst ge dus de wenkbrauwen, wijl alles zingt en juicht, beneden en omhoog? Ga maar weder, vanwaar ge gekomen zijt. Niemand was het bekend, vanwaar hij gekomen was. De trein was juist weg, zoodat wij met een volgenden moesten vertrekken. Ik zag hem niet

meer, zoodat hij met een vorigen trein moet vertrokken zijn. Ik herkende u dadelijk, toen ik u zag. Ik denk nog aan het oogenblik, toen ik u zag. Wijs mij de plaats, waar ik gezaaid heb. Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen. Mijn vaderland is, waar de zon ontwaakt. Neen ik wil niet langer zwerven, waar de zon door nevelen schiet. Ik kan niet langer blijven, daar mijn tijd zeer beperkt is.

't Ergloos knaapje lacht hem tegen,
Daar hij aanlegt met de schicht.

(BILDERDIJK).

Zij zweeg een poos en toen, daar vast bij ieder woord
Haar stemme beefde, als van wie schuld heeft, ging zij voort.
(DE GENESTET.)

b. *Vervang het voegwoord door het achter den zin geplaatste woord; welke veranderingen zijn dan verder nog noodig?*

De redactie weigerde het ingezonden stuk te plaatsen, *tenzij* de inzender zijn naam opgaf (*zoo*).

Al baat het niet, het schaadt ook niet (*ofschoon*).

Hij antwoordt niet, *want* hij heeft onze vraag niet verstaan (*omdat*).

Wij zullen zeker van uw uitnoodiging gebruik maken, *als* onze bezigheden het veroorloven (*tenzij*).

Hij begon onrustig te worden, *naarmate* het uur der beslis-
sing naderde (*hoe — des te*).

Raad eens even voor de aardigheid, *tenware* u hetgeen zij zag door anderen was gezeid (*of*).

Daar de koetsier vreesde te laat te komen, haastte hij zich zoo veel hij kon. (*want*).

81.

Vul de volgende zinnen aan. Wat valt er bij op te merken?

1 a, *zoodat* de treurige tijding haar niet te onver-
wacht zou overvallen.

b *zoo*, *dat* de treurige tijding haar niet te onver-
wacht zou overvallen.

- 2 a, *zooals* men dat van een welopgevoed jongmensch mag verwachten.
 b *zoo*, *als* men dat van een welopgevoed jongmensch mag verwachten.
- 3 a *Hoezeer* men van het begin van den strijd af, de uiterste krachten had ingespannen,
 b *Hoe zeer* men van het begin van den strijd af, de uiterste krachten had ingespannen,
- 4 a Ge moet, zoolang ge op reis zijt, om de veertien dagen een brief zenden, *omdat*
 b Ge moet, zoolang ge op reis zijt, om de veertien dagen een brief zenden, *opdat*
- 5 a, *dewijl* iedereen zich gereed maakte om te vertrekken.
 b, *terwijl* iedereen zich gereed maakte om te vertrekken.
- 6 a, *waar* ge hem zeker in het geheel niet verwacht had.
 b, *daar* ge hem zeker in het geheel niet verwacht had.
- 7 a, *mits* gij uw werkzaamheden steeds met de uiterste zorg verricht.
 b *vermits* gij uw werkzaamheden steeds met de uiterste zorg verricht.
- 8 a Niemand had in tien jaren ook maar het geringste van hem gehoord, *derhalve*
 b Niemand had in tien jaren ook maar het geringste van hem gehoord, *weshalve*
- 9 a Wij zouden volgens afspraak vandaag eenig bericht van hem kunnen ontvangen, *hetzij*
 b Wij zouden volgens afspraak vandaag eenig bericht van hem kunnen ontvangen, *tenzij*

Ontleed de volgende samengestelde zinnen:

In haar donkerblauwe oogen wisselden, naar de aard der

gemoedsbeweging medebracht, fierheid, ernst en zachtaardigheid elkander af. (VAN LENNEP).

Uw richting is mij wel, mits zij naar boven streeft,
En, schoon de mijne niet, mij wat te denken geeft.
(DE GENESTET).

Zij waden door de sneeuw, die nog geen voetsool droeg,
En weten niet, waarheen noch waar de schrik hen joeg.
(TOLLENS).

Al zien wij tegen eene frissche wandeling niet op, toch was 't ons niet onaangenaam, dat een jonge boer ons met een ledigen kapwagen achteropkwam en ons uitnoodigde met hem te rijden.
(CRAANDIJK).

Zoo veel het gerucht der vijlen en hamers het toeliet, spraken er over keizer Napoleon en zijn groote daden.
(CONCIENCE).

Vroolijker gezicht kunt ge wel op geen dorp verwachten, dan hier¹⁾ die woelige haven reeds oplevert, waar een aantal schepen en schuiten liggen, waar schipper en werkman bezig zijn, met de goederen uit of in de schepen te brengen.
(TER GOUW).

„Dat is mijn zoons bestier”, antwoordde mijn vader, „die was bang, dat een minder getal het niet zou afkunnen.
(VAN LENNEP).

Wij heetten het eenvoudig „*de Oordjesschool*” en ondanks den hoogklinkenden Franschen naam, was het, naar oud gebruik, met de *oordjes* af te halen, dat elken dag de werkzaamheden begonnen.
(BERGMANN).

Zij flauwen niet, hoe lang het duur',
Zij denken slechts aan 't zalig uur,
Wanneer ze hun geliefde grijzen
Een veilig rustbed zullen wijzen.
(BOGAERS).

'k Heb op Gods woord gezworen,
Dat ik — het was wellicht te stout, te trotsch een taal —

1) Te Amsterdam in 1270.

Of nimmer keeren zou, òf slechts in zegepraal;
 En zoo ik vallen mocht, Prins! ik laat kindren achter.
 (SCHIMMEL).

Vervang het voegwoord OF zoodanig, dat het duidelijk wordt, welke soorten van bijzinnen dit voegwoord verbindt:

Er is geen huis, of 't heeft zijn kruis.
 Slechts een haarbreed, God van zegen!
 Of hij moordt het lieve wicht. (BILDERDIJK).

Of de golven dreigend koken,
 De pinken zijn in zee gestoken.
 (TOLLENS).

„Houdt u toch even, of zij er niet waren”, zeide Hans tot
 de dischgenooten. (VAN LENNEP).

Geen dag, geen nacht gaat om,
 Of voor haar oogen rijst zijn beeld.
 (MARIE BODDAERT).

Zoover ontaardde 't nakroost niet,
 Of 't kent zijns ouders beeld.
 (TOLLENS).

Het is niet mogelijk, dat de vijanden er reeds zijn binnen-
 gedrongen, of er moet verraad in 't spel geweest zijn.
 (VAN LENNEP).

Pas is de hond vertrokken, of ik verneem een zedig aankloppen.
 (BUSKEN HUET).

Ik wist niet anders, of we zouden elkander in de galerij
 opwachten. (CREMER).

„Of ik dan voornemens ben ze te komen opzoeken?” —
 „Wel zeker.” (BUSKEN HUET).

Of zij op een kerkhof groeien,
 Of zij in de gaarde staan,
 Overal, waar bloemen bloeien,
 Trekken zij de jonkheid aan.
 (W. V. D. STAR).

Al is hij den vorigen avond ordentelijk te kerk geweest om de uitvaart van het oude jaar te vieren, een mensch is zoo niet, of hij heeft ook een gedachte of wat ten beste bij de intrede van het nieuwe. (BUSKEN HUET).

En je kijkt niet om,
Of hij is al weerom.

(VAN DER LINDE).

84.

Welke soorten van bijzinnen worden in onderstaande citaten door DAT aan den hoofdzin verbonden:

Scheelt er wat aan, dat gij zoo treurig ziet?

Wat gaf ik niet, dat hij op dezen dag getuige ware van ons aller geluk. (VAN LENNEP).

Wij zullen eens een hoefken smeden, dat 's keizers paarden er geen betere dragen. (CONCIENCE).

Dat Karel ooit een doorslecht man geworden zou zijn, geloof ik niet; iedereen wist genoeg, dat de vroege dood zijner al te zeer beminde vrouw de oorzaak was van zijn verdriet.

(CONSCIENCE).

Behoud mijn kroost in 't leven,
Dat het eens zijn land bevrij.

(BILDERDIJK).

Het water spat en klotst en bruist,
Dat hij haar nauwlijks hoort.

(BELLAMY).

Wie vroom begeert te leven,
Bidt God nacht ende dag,
Dat Hij mij kracht wil geven,
Dat ik u helpen mag.

(MARNIX VAN ST. ALDEGONDE).

En stuurt haar hand, die om zich tast,
Dat zij ze, eer haar de dood verrast,
Haar zegen doe erlangen.

(VAN LENNEP).

Vervang de beknopte en onvolledige bijzinnen door volledige. Welke opmerkingen hebt ge?

Alles in orde bevonden hebbende, ging hij gerust heen. Bij u vergeleken, ben ik nog maar een leerling. Zonder ons met een blik te verwaardigen, stapte zij ons voorbij. Zijne oogen afvegende met een blij gelaat, gaf Keesje mij de hand. (BEETS). Hoe ook gefolterd, Cornelis de Witt bleef standvastig en verklaarde, onschuldig te zijn. Ik beloof u, te zullen helpen. De schare weet niet, waar te vluchten. De zekerheid, hem spoedig weer te zulleu zien, deed ons in ons lot berusten. Ichtyoloog of niet, u stuit dat dooreenhaspelen van zout- en zoetwatervisch. (POTGIETER). Ik wist mij er door te slaan, door dagelijks niet minder dan 16 uur te werken. Vroolijk en levenslustig, was zij bij iedereen gezien. Mits onopengesneden, kunnen de boeken geruild worden. Hij bemerkte wel, verkeerd gehandeld te hebben, maar te trotsch, om dat te willen bekennen, ging hij op den ingeslagen weg voort. Een ieder denkt zijn uil een valk te zijn. Het kantoor gesloten zijnde, vervoege men zich aan het magazijn. Ik meen, u hiermede voldoende aangetoond te hebben, hoe in zulke omstandigheden te handeleu. Men hoorde iets, als het verwijderd gedonder van kanonnen. Hoe later op den dag, hoe schooner volk.

Met drogen hoest en jicht bezocht,
Verlaat mij kracht en ademtocht.

(STARING).

Schoon een man van luttel praats,
Lokt zijn huis schier alle maats.

(POTGIETER).

Wacht u bovenal zorgvuldig,
Ooit aan Neerlands roem te knagen.

(VAN LENNEP).

a. *Plaats in het volgende de weggelaten teekens (en hoofdletters:)*

een geweldig rumoer buiten de woning jaagt de peinzende

moeder eensklaps een hevigen schrik door de leden wat is 't wat is 't roept ze op gedempten toon ijlings rijst ze van haar zitplaats op doet een paar schreden naar de deur hoort weder geschreeuw en rumoer ze durft niet verder slaat de handen inéén klemt ze tegen de borst luistert luistert met ingehouden adem en daar wordt de deur haastig geopend hij is 't Arie overhaast en buiten adem treedt de man de keuken binnen zijn gelaat is zoo bleek als een doode Arie Arie vraagt Hanneke Arie kan eerst niet spreken dan schrik niet Hanneke wees bedaard slechts nieuws hij valt op een stoel strijkt met de mouw langs het voorhoofd wat Arie de dijk ja God ja hui-vert Arie doorgebroken water en ijs snellen naar binnen o God en de man is op 't punt van te kermen eerst stond Hanneke een paar seconden alsof ze versteend was toen kloekheid der vrouw toen greep zij haar man bij den arm redden Arie wat ge kunt zegt ze gejaagd maar met vastheid 't water zal toch zoo gauw niet hier zijn toe jongen flink wacht eerst een kop koffie Arie komt tot zich zelve neen daar is geen tijd te verliezen in weinige minuten zal het water binnen de woning gedrongen en de tijd tot handelen voorbij zijn grootmoeder Daalhof heeft wel gezien dat Arie is thuis gekomen en bespeurt evenzeer dat er 't een of ander niet best is doch wat er zijn mag dat vat ze niet recht Arie strijkt zich gedurig met de mouw langs het voorhoofd overwerkt zegt de oude hoofdschuddend wacht en ze doet met de tang een stoot in het vuur waardoor het helderder opvlamt en hoor het water raast al en eenstemmig met Hanneke zegt ze de koffie zal goed doen.

(CREMER).

b. *Schrijf het volgende in zesregelige strophen en plaats de leesteekens en hoofdletters.*

het bezoek van Fohi daar reisde een man 't is wijd van hier voor jaar en dag gebeurd zijn rug was krom zijn baard sneeuw-wit zijn schaamle rok gescheurd door 't avondduister liep zijn baan op 't hutje van een weduw aan behoefte woont daar bij de vlijt maar gastvrij is 't onthaal geen laafnis faalt den reiziger geen krachtherstellend maal en 't leger voor hem toebe-

reid heeft die 't hem bood zichzelf ontzeid zij waakt en zorgt voor 't nieuwe kleed hem mildlijk toegedacht de weefster neemt het van een web die op den koopman wacht en legt het eer het donker zwicht ter sluiks waar 't afgedragen ligt zijn afscheidsgroete brengt de gast zoodra de morgen blinkt God loone u spreekt hij maar daar volgt wat als een raadsel klinkt het luidt en 't geen gij eerst begonnt dat hou niet op voor d' avondstond de weeuw staat peinzend op dit woord doch ledig blijft ze niet zij meet wat van haar webbe nog tot koopwaar overschiet en 't web golft zonder eind haar toe en eindloos meet ze en wordt niet moe en bergswijs hoopt het doek zich op en maakt steeds plaats voor meer en rees een stapel tot het dak een nieuwe rijst alweer als de avondzon het west verguld is 't hutje van een schat vervuld dank Fohi stamelt zij geknield die nu eerst knielen kan ja Fohi zelf bezoekt haar stulp vermomd als reizend man weldadige armoee loonde hij de vlijt is van haar zorgen vrij.

(A. C. W. STARING).

WOORDVORMING.

87.

Met welke werkwoorden zijn verwant:

a. de ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN: kramp — schaar — breuk — burg — stof — sprank — kreet — hol — schoof — goot — steeg — dreef — nut — drop — sloot — reet — kwaal — waag — web — voer (een voer hooi) — scheur — smout (smeer, olie) — (ge)bit — (blaas)balg — (dief)stal — (land)zaat — (erfge)naam — (her)berg — (draag)baar.

b. de BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN: braak (liggen) — blank — slank — gaaf — mul — wrang — laag — week — leed — loos — bleek — (be)kwaam — (aange)naam.

c. de WERKWOORDEN: drenken — kwellen — zetten — leggen — leiden — neigen — klooven — zoogen — voeren — vellen — bukken — nikken — wikken — bibberen — bedelen — jakkeren — prikkelen — schuifelen — krabbelen — trippelen — kibbelen — drupp(el)en — snuff(el)en.

88.

Omschrijf de beteekenis der volgende denominatieven met behulp van het grondwoord:

kleuren — landen — stranden — visschen — (de vuist) ballen — roesten — zegenen — vreezen — schillen — wieden — reppen — dekken — grazen — slechten — krenken — (vlas) hekelen — blauwen — stallen — louteren — jijen en jouwen — suffen — vullen — judassen — innen — adelen — reinigen — matigen — smalen — tronen — kruisen — stapelen — tellen — wettigen — richten — kleineeren — evenaren — waardeeren — negeren — schenden — bottelen — opperen —

maskeren — mijnen — bejegenen — voeteeren — groenen —
 tantaliseeren — zegepralen — kortswijlen — valideeren — zon-
 digen — tronen — roomen — spijzen — (op)tassen — brand-
 merken — boekstaven — vernissen — kegelen — nummeren —
 wanhopen — roffelen — donderen — plasregenen — naasten —
 vorderen — herbergen — (ver)welkomen.

89.

Omschrijf de beteekenis van het werkwoord:

Zijt ge al van den schrik *bekomen*? Onze nieuwe bureu *be-
 gluren* ons voortdurend. De goederen zijn door de douanen
benaderd. Deze predikant is te A *beroepen*. Hij kijkt zijn les-
 sen wel eens in, maar *bestudeert* ze nooit. Ge moet uw bloemen
 niet zoo vaak *begieten*. De hond *berook* het *beschimmelde*
 brood, maar *bedankte* er voor. Wij *beamen* uw meeningen
 ten volle. *Bevalt* u het tooneelstuk? Jawel, maar het *bevreemdt*
 mij, dat het zoo verschillend *beoordeeld* wordt.

Onrechtvaardig verkregen goed *gedijt* niet. Hij laat zich
 niet *gezeggen*. Wij zijn geheel van den rechten weg *geraakt*.
Herademt, geteisterde streken! De werkplaats was in korten
 tijd in een balzaal *herschapen*. Hij *erkent* zijn fouten wel.
 Hier *ervaar* ik den troost mijner belezenheid.

Eerst in de 19e eeuw heeft men de hieroglyphen leeren *ont-
 cijferen*. De storm heeft vele boomen *ontworteld*. Zijn aanklacht
 werd door de getuigen à décharge *ontzenuwd*. De *ontaarde*
 moeder wilde haar kind dooden. Het standbeeld zal over eenige
 dagen *onthuld* worden. O, *ontgoocheling* der werkelijkheid!
 Karel X werd in 1830 *onttroond*. Kalm *ontsliep* de grijsaard.
 De zieke stak den bijna *ontvleesden* arm naar ons uit. Wie
ontzegt ons dat recht?

De haai *verorberde* o. a. een paar afgekeurde zeelaarzen.
 Deze schuld is *verjaard*. De zitting werd *verdaagd*. Wie heeft
 uw arm *verbonden*? De kapiteins *vertuuen* hun schepen.
 Hebt ge u niet *verrekend*? De Grieken *vergoadden* hun helden.
 Wat beteekent coupons *verzilveren*, en wat zijn *verzilverde*
 lepels? Er worden jaarlijks heel wat Engelsche romans *ver-
 taald*. Die maaltijd heeft mij heelemaal *verkwikt*. Ge moet dat
 niet *verhelen* of *verbloemen*.

a. *Omschrijf de beteekenis der volgende samengestelde werkwoorden met behulp der samenstellende deelen:*

spelevaren	logenstraffen	reikhalzen
kwijtschelden	klappertanden	spelemeien
ringelooren	koekeloeren	raadplegen
droogleggen	druipstaarten	klapwieken
zegevieren	huishouden	tierelieren
schuimbekken	scheepgaan	vrijpleiten
plaatsgrijpen	kortwieken	kwispelstaarten
gekscheren	brandschatten	grootbrengen
knipoogen	doodverven	stampvoeten
schoolgaan	likkebaarden	waarzeggen
plukharen	knarsetanden	blootleggen.

b. *Maak het verschil in beteekenis duidelijk bij de volgende werkwoorden, wanneer ze scheidbaar en onscheidbaar gebruikt worden:*

voldoen	overleggen	omzeilen
overloopen	voorzeggen	overwerken
ondergaan	doorloopen	onderhouden
voorkomen	volmaken	implanten.

a. *Hoe zijn de volgende zelfstandige naamwoorden gevormd? Wat is de beteekenis van het voor- of achtervoegsel?*

nieteling — marketenster — werkster — droppel — bestje — wanhoop — meined — etgroen — ondiër — snuisterij — eikel — schepsel — Arminiaan — heiland — scheper — kamenier — banneling — Mennoniet — doffer — klappei — vriend — heidin — bottelier — sprankel — hevel — vijand — gierigaard — dievegge — gespelen — botterik — nieuwtje — baker — kruimel — aartsbisschop — onkosten — stellage — fluitist — dorpeling — jongeling — maagdelijn — oordeel — oorkonde — vogelaar — hazelaar — Diederik — afgod — wanbestuur — gebraad — gehoor — grootte — grootheid — komst — gebeente — rijkdom — bisdom — truweel.

b. *Vergelijk, wat vorming en beteekenis aangaat:*

bediende	— dienaar	muzikant	—musicus
kolonist	— koloniaal	vischvrouw	—visschersvrouw
gezant	— zendeling	zangster	—zangeres
gijzelaar	— gegijzelde	bedelaarster	—bedelares
rijder	— ruiter	ambachtsman	—ambachtsheer
hoveling	— hovenier	dominee	—domino
valschaard	— falsaris	klokkenist	—klokkenmaker.

92.

a. *In welke zinnen heeft het cursieve woord een abstracte en in welke een concrete beteekenis?*

Aan uw *gezelschap* heeft men niet veel; je spreekt bijna geen woord. Wij hebben dat reisje in *gezelschap* van een paar vrienden gedaan. Sedert eenigen tijd ben ik lid van een *leesgezelschap*.

Willem I deed in 1840 afstand van de *regeering*. In Amerika heeft men uitsluitend den republikeinschen *regeeringsvorm*. De zetel der *regeering* is Den Haag.

De zeedorpen bestaan hoofdzakelijk van de *vischvangst*. Is de *vangst* nog al meegevallen? We zullen de *vangst* strakjes wel verdeelen.

Gaat ge van avond naar de *vergadering*? De *vergadering* gaat niet door. De voorzitter opent de *vergadering*. De *vergadering* was niet voltallig. De Nationale *Vergadering*. Het verslag der vorige *vergadering* werd voorgelezen.

Mijn buurman heeft de *bakkerij* overgenomen. De knechts waren allen in de *bakkerij*. Met de *bakkerij* is tegenwoordig ook niet veel meer te verdienen.

De omstreken van Arnhem zijn rijk aan fraaie *wandelingen*. Gij moet uw *wandelingen* niet te ver uitstrekken.

De *wetenschap* steekt in geen bed met pluimen. Ik dank u voor uw inlichtingen; met die *wetenschap* kan ik mij voor hem wachten. Niet alleen de diplomatie en de *rijkdom* ook de *wetenschap* werd met onderscheiding bejegend. Zijn vroegere *rijkdom* heeft voor *armoede* plaats gemaakt.

Ik heb een kleine *gedachtenis* voor u gekocht. Bewaar dat en gebruik het af en toe tot mijn *gedachtenis*.

Welke *uitvinding* der 19de eeuw stelt gij het hoogst? De locomotief is zeker een der belangrijkste *uitvindingen*.

Hij is tot het *priesterschap* gewijd. In de *priesterschap* opgenomen worden.

Die *rekening* komt niet uit; ge moet ergens een fout gemaakt hebben. Hebt gij die *rekening* nog niet betaald?

b. *Beantwoord de volgende vragen:*

Geef een omschrijving van:

Eens als het *menschdom* zijn *menschheid* begrijpt,

Dan zal geen wetenschap moordstelsels leeren.

(E. HERTZVELD.)

Waarom spreekt men van: „een vriendelijk *aanbod*” en „de *aanbieding* van het smeekschrift”?

Verhouden zich *vriendelijkheid* en *vriendschap* op gelijke wijze tot elkander als *vijandelijkheden* en *vijandschap*?

Wat is *overlast* en wat *overlading*? Waarom spreekt men van *ballast* en *scheepslading*?

Wat is de zin van het volgende citaat:

Zink *Oosterchristenheid*, dien naam sinds lang onwaard!

Waar *Christendom* voor leven een vorm werd, schijn — geen zijn.

(DA COSTA).

Waarin verschillen *grootte* en *grootheid*, *beteekening* en *beteekenis*, *begravenis* en *begraving* (b.v. van afgemaakt vee)?

Men spreekt van *vergunning* en daarentegen van *wangunst*; van *broodwinning* en *overwinst*; van *vrijheid* van godsdienst en *vrijdom* van belasting; van *hoogheid* van karakter en de *hoogte* van een berg; waarom?

Wat is een *nieuwigheid*, wat een *nieuwtje*; wat verstaat men onder het *burgerschap* en wat onder de *burgerij*?

Geef het verschil in beteekenis aan tusschen: *kleeding* en *kleedij*, *verschijning* en *verschijnsel*, *oudheid* en *ouderdom*.

a. *Hoe noemt men een bewoner van :*

Savooie	Saksen	Montenegro
Creta	Voor-Indië	Zeeland
Candia	Algiers	Nieuw-Zeeland
Brazilië	Klein-Azië	Bali
Arabië	Milaan	Cyprus
Perzië	Boheme	Vlaanderen
Servië	Kaapland	Lapland
Noorwegen	Napels	Finland.

b. *Verklaar de beteekenis der volgende samengestelde zelfstandige naamwoorden uit de beteekenis der samenstellende deelen :*

barnsteen — litteeken — koorddansen — buikspreken — pluimstrijken — graftombe — Staten-Generaal — meesterknecht — maarschalk — madeliefje — moederland — vaderland — heereboer — heerenknecht — adelborst — eierzucht — bleekzucht — huisman — huisvrouw — ambachtsman — ambachtswrouwe — kerkhof — middag — weergeld — bruidegom — heirleger — doghond — doelwit — evenmensch — heimwee — bedevaartganger — geloofsbrief — taptoe — nachtmerrie.

b. *Wijs van onderstaande zelfstandige naamwoorden de samengestelde en de afgeleide woorden aan :*

stijfsel	kerklaan	gracht
leidsel	kapelaan	treeft
wingerd	klepel	jonker
gluiperd	dorpel	emmer
luipaard	dwaalster	juffer
renpaard	geleidster	baker
heiland	draagbaar	amerij
dwingeland	oorbaar	smederij.

a. *Geef het verschil in beteekenis aan tusschen:*

een geheim teeken	— een geheimzinnig teeken.
den gemiddelden leeftijd	— den middelbaren leeftijd.
Oostersche volken	— Oostelijke volken.
bondigen stijl	— gebonden stijl.
dagelijksch werk	— alledaagsch werk
een waar verhaal	— een waarachtig verhaal.
kerksche personen	— kerkelijke personen.
het eenige dorp	— het eenzame dorp.

b. *Schrijf de afgebroken bijvoeglijke naamwoorden volledig:*

Dit voorstel is zonder *hoofd*— stemming aangenomen. Men heeft klassikaal en *hoofd*— onderwijs. Hij is volstrekt geen meegaande, eer een *hoofd*— jongen.

De gemaskerde was aan zijn houding en manieren *ken*—. De aangehoudene bevond zich in *ken*— staat van dronkenschap.

Vol strijd lust wachtte men het *vijand*— leger af. Onze burenen namen een *vijand*— houding tegen ons aan.

Al uw geschrijf is tot niets *dienst*—. Wat verstaat ge onder den *dienst*— stand?

Wat ge mij daar vertelt, is *ongeloo*—. Zijn eenig antwoord was een *ongeloo*— hoofdschudden.

Een kernachtig woord, dat indruk maakt, is een *hart*— woord. Een woord, getuigende van vriendschap en belangstelling, is een *hart*— woord.

De ooren van vele dieren zijn *bewe(e)g*—. Hij heeft een hoogst *bewe(e)g*— gelaat.

Zij ziet er voortdurend *lijd*— uit. De menigte bood een *lijd*— tegenstand. In weerwil der *onlijd*— pijnen bleef hij *lijd*— en geduldig.

De 30-jarige oorlog veranderde van karakter bij het *open*— toetreden van Frankrijk tot de vijanden van den keizer. De *open*— vergadering werd veranderd in een met gesloten deuren.

Hoe luidt het oordeel omtrent zijn *verstand*— vermogens? Dat is geen *verstand*— daad van u.

Wat verstaat men onder *middel*— onderwijs, *middel*— leeftijd, *middel*— grootte? Bulgarije behoort tot het *middel*— gebied van den sultan van Turkije.

Hij handelt volgens streng *zed*— beginselen. Zij deed zich voor als een bescheiden en *zed*— meisje, dat nauwelijks geluid durfde geven.

Tegenover de *ste(e)d*— heeft men landelijke gewoonten. De hoofdelijke omslag is een *ste(e)d*— belasting.

Hij schikt zich naar alle omstandigheden en heeft een *buig*— karakter. Deze nagenoeg *onbuig*— staaf werd door hem in tweeën gebroken.

96.

Omschrijf de beteekenis van het bijvoeglijk naamwoord met behulp van het grondwoord.

een hondsche behandeling — een alledaagsch geval — klas-
sikaal onderwijs — gadelooze pracht — laatdunkende perso-
nen — een eentonige weg — een schijnheilig gezicht — uit-
heemsche gewassen — een gerechtelijk onderzoek — een gruw-
zaam karakter — het middernachtelijk uur — belangelooze
meewerking — een zeewaardig vaartuig — gangbare munt —
dictatoriale macht — een internationaal congres — de apostolische
stoel — onze wederzijdsche vriend — een bedenkelijk geval —
een fantastische kleeding — weidsche praal — platboomde
vaartuigen — Maartsche buien — syntactische afwijkingen —
monumentale gebouwen — lakenvelsche koeien — derden-
daagsche koorts — een titulair koning — notarieele stijl —
wederrechtelijke handelwijze — volledige inlichtingen — tra-
ditioneele gebruiken — achterstallige soldij — het bijdehand-
sche paard — kleinsteedsche manieren — een uithuizig man —
een subjectieve beschouwing — een kieskeurig persoon — tiend-
plichtig land — een dienstplichtig nummer — onderhebbende
manschappen — een gewelddadige dood — bekaaide visch —
concentrische cirkels — het rechtmatig aandeel — een stel-
selmatig verzet — zijn allerchristelijkste Majesteit.

Vervang den eigennaam door een daarvan afgeleid bijvoeglijk naamwoord:

wetten (als die) van *Draco*
 godsdienst genoemd naar
Calvijn

mosselen uit *Zeeland*
 een edelman van *Florence*
 dorpen bezuiden *de Maas*
 tapijten uit *Smyrna*
 de zeden in *Sparta*
 matten van *Moskou*
 de leerwijze van *Socrates*
 de taal in *Vlaanderen*
gesproken

wijnen uit *Spanje*
 delen uit *Noorwegen*
 zeeroovers van *Algiers*
 zeden en gewoonten in
(Oost) *Indië*

ridders van *Malta*
 klingen van *Damascus*
 schrik als door *Pan* veroor-
zaakt

bedelaars in *Napels*
 de vrede van *Westfalen*
 de synode van *Dordrecht*
 een geleerde van *Alexandrië*
 een tooneel als (op schilde-
 rijen) van *Rembrandt*
 de wetten van *Mozes*
 de wijsbegeerte van *Plato*
 maagd in den dienst van
Vesta

leder van *Córdoba*
 tijdrekening genoemd naar
Gregorius (XIII)

a. *Welk verschil is er tusschen:*

opmerkzaam — opmerkelijk
 doodsch — doodelijk
 daagsch — dagelijksch
 eerlijk — eerzaam
 ontrouw — trouweloos
 kinderlijk — kinderachtig
 Noorsch — Noordsch
 Romeinsch — Romaansch
 hoofsch — hoffelijk
 stoffig — stoffelijk
 romantisch — romanesk
 wereldsch — wereldlijk

ordelijk — ordentelijk
 officieus — officieel
 organisch — organiek
 vleezig — vleeschelijk
 wansmakelijk — smakeloos
 levend — levendig
 edel — adellijk
 Indisch — Indiaansch
 critisch — kritiek
 slaafsch — Slavisch
 werkeloos — werkloos
 bijdehand — bijdehandsch.

b. *Vul het bijvoeglijk naamwoord in:*

Wie *verkozen kan worden* tot lid van de Tweede Kamer, is daartoe. . . .

Wat *men behoort te verkiezen*, omdat het voor het doel het meest geschikt is, is. . . .

Bepalingen, die *een deel der wet* uitmaken, zijn bepalingen.

Bepalingen, die *in overeenstemming zijn met de wet*, zijn. bepalingen.

Een persoon, die in den regel *niets verdraagt van anderen*, is een. persoon.

Een persoon, die *niet te verdragen is door anderen*, is een persoon.

Het kind had *het bewustzijn verloren*, terwijl dit voorviel, het was dus geheel

Het kind *wist niets van hetgeen er voorviel*, het was daarvan geheel

Hulp, die slechts *gedurende zekeren tijd* verleend wordt, heet hulp.

Hulp, die *op den juisten tijd* wordt aangebracht, heet hulp.

Iemand, die *niet bij machte is* tot het verrichten van de een of andere handeling, is daartoe.

Iemand, die *zijn vroegere macht* door de een of andere oorzaak *verloren heeft*, is.

99.

Vorm samenstellingen met de volgende bijvoegl. naamwoorden als laatste lid en verklaar de beteekenis.

a. MET EEN Z. N. W. ALS EERSTE LID:

blauw — grauw — vol — wit — zwart — droog — arm — duur — geel — helder — rood — zoet — bruin — beroemd — sterk — wijd — donker — fijn — glad — klaar — hoog — nieuw — oud — koud — rijk — snel — vlug — schoon — stil — vast — zwaar — zuchtig — dorstig — schuw — zalig — dronken.

b. MET EEN WERKWOORDELIJKEN STAM, INFINITIEF OF BIJVOEGLIJK NAAMWOORD ALS EERSTE LID:

ziek — gierig — waardig — vaardig — stom — moede — geel — achtbaar — keurig — nat.

c. MET EEN BIJWOORD ALS EERSTE LID:

oud — bekend — (ge)leden — best — zoet — gewoon — zalig — rood — geel — tevreden — tegenwoordig — gemeen — edel — nat — machtig — driftig — geboren.

100.

a. *In welke zinnen behooren de cursief gedrukte woorden aaneengeschreven te worden?*

Wij vertoefden eenige dagen te Brussel, *van daar* gingen we met den sneltrein naar Parijs. Mijn broer stond *voor* op den tramwagen, maar ik had nog een plaatsje *binnen in* weten te bemachtigen. De vijand trachtte zich *stormender hand* van de vesting meester te maken. *Op heeter daad* betrapt, werd hij onmiddellijk aan de politie overgeleverd. *Onverrichter zake* kwam de arme man terug. Hij is volstrekt niet toegefelijk; *veel eer* kan hij voor streng doorgaan. *Langzamer hand* werd het kind een weinig spraakzamer en *van liever tede* begon het zelfs een en ander te vragen. De weg slingerde *zigzags gewijze* naar den top van den berg. We hielden het *voor zeker*, dat hem een ongeluk overkomen was. Ik geef mij geheel aan uw leiding over, *voor zeker* dat geen leed mij dan kan treffen. Zoo ik in dezen gedwaald heb, deed ik het *te goeder trouw*. *Ter nauwer nood* waren wij onder dak, of de bui brak los. Zij kwamen *ouder gewoonte* weer te laat. Wij waren *te gelijker tijd* aan den eindpaal. Wij werden *in der daad uiter mate* vriendelijk ontvangen. *Goeds moeds* begaven we ons op weg; weldra hoorden we iemand *met luider stem* om hulp roepen.

Stil! stil! Ontrust haar niet, *van hier*

Gij schel rumoer der wufte steden! (TOLLENS).

Noem een ander vrij den winter d'ijzren doodslaap der natuur,
Doodslaap is *veel eer* te noemen 't brandend keerkringsmiddaguur.

(MEIJER).

Ach, wist gij, spreek ik stille:
Hoe zeer gij wordt bemind,
Gij, kind, om moeders wille,
Gij, moeder, om uw kind.

(FRANS DE CORT).

Hoe velen is nog min geluk beschoren,
Die de ijzren armoe fel met scherpe tanden bijt.

(W. VAN HAREN).

DE BETEEKENIS DER WOORDEN EN DE
FIGUURLIJKE TAAL.

101.

a. *Kent ge de afkomst der volgende woorden en uitdrukkingen?*

petroleum — neologisme — horoscoop — thermometer — pseudoniem — telegraaf — monosyllabisch — kamperfoelie — alphabetisch — polysyndeton — antipathie — phonograaf — telefoon — guerilla — anachronisme — fotograaf — kosmopoliet — correspondent — cacographie — auto-da-fé — aquarium — panorama — panopticum — luitenant — admiraal — nicotine — jeremiade — ultramontaan — professor — remonstrant — perkament — tantalizeeren — manufacturen.

ex officio handelen — a giorno verlichten — tot doctor honoris causa bevorderd worden — zijn tramontane verliezen — op non-activiteit gesteld worden — het in principe met iemand eens zijn — een en ander a governo meedeelen — iemands alter ego zijn — het statu-quo handhaven.

b. *Vervang de volgende woorden door Nederlandsche:*

epigram — equator — historie — pittoresk — duel — decoratie — anoniem — meridiaan — systeem — astrologie — tragedie — aureool — monoloog — fanatisme — appendix — relatief — revolutie — absent — labyrinth — ordalium — biographie — anarchie — zigeuner — passief — product — analyse — nerveus — feliciteeren — convoceeren — (een nalatenschap aanvaarden onder) benefice van inventaris.

Welke opmerkingen kunt ge maken ten opzichte der cursief gedrukte woorden:

Maar met Aprilmaands lesten dag
 Moest blind zijn, die de brug niet zag,
 Nog blinder, die met Juli kwam
 En niets van 't groen portaal *vernam*.

(STARING).

Legioenen *volksvertreders* zijn gewapend opgestaan;
 Tronen vielen, vorsten vloten, schatten smolten en vergaan.

(Da Costa).

Jaarduizenden zijn op den vloed
 Des tijds ter eeuwigheid gespoed.

(JAN VAN BEERS).

In tiendubbele bochten hangt de koningsslang over den *nederigsten* tak van een machtigen boom en loert op prooi.

(HAAFNER).

Het koddigst dier,
 Mij ooit *bejegend*, huisvest hier.

(STARING).

Nu *volgen zich* de dagen, maar wat, in goud getooid,
 De morgenstond beloofde, dat brengt hem de avond nooit.

(A. BOGAERS).

In zijn buffelhuid ingepakt, met het hoofd op een geopend pak papier rustend, sliep de botanicus als een *mormeldier*.

(GOEVERNEUR).

Daar *ziet* de ontroerde Blanka
 Op beide lijken *af*.

(BILDERDIJK).

En 't hoedje *ging haar* naar begeren.

(FR. DE CORT).

Maar gij harpe verstom en gij zwaard uit de scheede;
 Ha, *verweiger* me een plaats als uw wapenknecht niet.

(S. J. VAN DEN BERG).

De gendarmes *gaan komen* om u te vangen.

(CONSCIENCE).

De deur werd geopend. Twee kinderen, een jongen en een meisje schenen *zich* dat genoeg *betwist* te hebben.

(MEVR. BOSBOOM-TOUSSAINT).

103.

a. *Wat is de beteekenis der cursief gedrukte, verouderde woorden in de volgende citaten:*

Vaar toch voort! en zonder tusschenvoegingen . . . al dewelke strekken tot *achterdeel* van uw verhaal.

(MEVR. BOSBOOM-TOUSSAINT).

Ze ontsloot een *schrijn* en greep haar hoed
En tastte in haast naar kindergoed.

(B. TER HAAR).

Gij dwingt mij, u ongehoorzaam te worden, riep de schildknaap, terwijl hij zijn *knijf* trok.

(VAN LENNEP).

't Volk was *gekerstend* en moest *schot en lot* betalen.

(A. TELTING).

Zei toen niet Piet Hein met een *aalwaerig* woord:

„Zegt, Jongetjes van Oranje!”

(J. P. HEIJE).

Nog is jacht hier genoeglijk en 't *weispel* in eer.

(D. J. VAN LENNEP).

't Is Gent, de hoofdstad onzer stranden,
Die, vreeslijke heldin in 't *barnen* van 't gevaar,
De Vlaamsche West- en Oosterlanden
Bedeekte met haar *beukelaar*.

(BLOMMAERT).

Gij moet dan weten, dat mijn geheele geslacht zich, evenals ik, van ouder tot ouder met zeevaart en visscherij *gegeneerd* heeft.

(J. VAN LENNEP).

b. *De volgende citaten bevatten provincialismen, d.z. woorden, die in de een of andere beteekenis, alleen in een bepaalde streek in gebruik zijn. Welke zijn die woorden?*

Ik kijk Tante aan en kan mij niet beletten, medelijdend te schokschouderen.

(BERGMANN).

Juist was de jachtweide weder ledig, daar allen in gespannen verwachting naar de zaal waren gesneld en er dezen avond niet voor het publiek getapt werd. (J. TEN BRINK).

Wat zal nu van 't nestje worden
In den hoogen perelaar?

(ROSALIE LOVELING).

De molen staat in een grashof,
Boven een huis en een schuur, met spijkers voor olie en
[raapzaad.

(C. J. HANSEN).

Zij bracht den blinde op den boord der beek, wierp den ransel op den overkant en liet zich in het water rijzen.

(CONSCIENCE).

104.

Verklaar de volgende uitdrukkingen en citaten. Welke woorden hebben hun beteekenis gewijzigd?

een levend geraamte
oud nieuws
slecht goed
koud vuur
een droog buitje
een koperen blik
een publiek geheim

levend dood
ziende blind
aardig vervelend
mooi leelijk
vreeselijk plezierig
braaf ondeugend
kwade trouw.

Guurtje zou ter kermis gaan
Met een mooi *goud ijzer* aan.

(BEETS).

Zijn adem stikt in 't nauw *van liefelijke liegers*,
Van *treffelijk geboeft* en *heerlijke bedriegers*.

(HUYGENS. *Een koning*).

Voor u allereerst, *kluizenaars onzer volgepropte straten*, wier erf de dood heeft leeggeplunderd, wier sober fortuin niet gedooft, het van nieuws te beplanten; slovers en dravers, die eenzaam en zwijgend uw brood verdient en verteert, die door God zijt gespeend van de *juichende pijnen* der vriendschap en der liefde.

(C. BUSKEN HUET).

Uit welke vergelijkingen zijn de volgende metaphora's ontstaan?

Een taaie volharding, een scherpe tong, harde waarheden, een boeiende roman, gezond verstand, een rooskleurige toekomst, een schrale troost, een blinde hartstocht, een tastbare leugen, met het bloote oog, de ronde waarheid.

In het hartje van den winter, het ontleedmes der critiek, de vaan des opstands, een prooi der vlammen, haantje de voorste zijn, in het vergeetboek geraken, poolshoogte nemen, op het bed van eer sterven, de inspraak volgen van zijn eigen hart, met open vizier strijden, onder den hamer brengen.

Tweedracht zaaien, een oproer dempen, plannen smeden, iemands gezag ondermijnen, tusschen hoop en vrees dobberen, een zucht slaken, met de golven worstelen, iemand in rouw dompelen, zich in weelde baden, kwaad brouwen, een godsdienst omhelzen, zijn driften betoomen, iemand in de wielen rijden, zijn sporen verdiend hebben, naar iemands pijpen dansen, iemand bij den neus nemen, een gegeven paard in den bek zien, zijn schepen achter zich verbranden.

Wijs in de volgende citaten de metaphora's aan:

De plannen varen bij ons te lande altijd nog met de trekschuit.
(BEETS).

Op een zeevoyage is de kapitein eigenlijk de Ulysses of de Eneas, enfin de held.
(DE SCHOOLMEESTER).

De wasindrukken van ons hart worden zoo licht gladgestreken om plaats te maken voor later schrift.
(MULTATULI).

En negenmaal wrong hij (ze beefden, die 't zagen!)
Een mensch uit den gulzigen muil van den dood.

(BOGAERS).

In de zeventiende eeuw was Blankenberg niet, wat het nu is — eene lieve en vriendelijke badplaats, eene prachtige opgetooide en naar de mode gekleede dame. Neen! het was een

arm en naïef visscherskind! 't Was nog Asschepeoestertje, dat later in eene prinses zou hertooverd worden.

(A. SNIEDERS).

Hij is een menigte besloten in een kroon,
Een ieders opperknecht, een slave zonder loon;
Het hooge dak van 't rijk, dat al den hagel uitstaat,
Het groote rekenboek van al dat in- en uitgaat.

(HUYGENS, *Een koning*).

Hangt aan den wand van 't koor dien Burgemeestersrok,
Dien tabberd, wijd van baat- en staatszucht afgescheiën,
Dien Deeglijkheid hem ¹⁾ ging zoo onbesproken breiën;
Hieraan heeft Eigenbaat niet d' allerminste vlok.

(VONDEL).

En ondertusschen hang ik dat bericht, van Pontianak via Semarang tot mij gekomen, aan de groote klok. Moge het doo-dengelui, waarmee alle welgezinden het zullen begroeten, in alle hoeken van het land worden gehoord.

(S. GORTER).

Gij, Helhond, past het u, dien Herkles na te bassen,
Te steuren op 't autaar den Feniks in zijn asschen,
Den mond van 't Hollandsch Recht, bij Themis zelf beweend?
(VONDEL, *Aan den lasteraar van wijlen Hugo de Groot*).

De wereld is 't tooneel, waarop de menschen mommen,
Veel staan op sprekers rol, veel spelen er voor stommen.

(HUYGENS).

107.

Geef een verklaring der volgende personificatiën:

Brul, nijldige zee! ook de tiende is gered.

(BOGAERS).

De wiek des tijds had uitgevaagd,
Wat bij de wereld van Annet stond aangeschreven.

(STARING).

De dag verwisselt zijn gewaden
Voor 't zwarte kleeed des nachts.

(BELLAMY).

¹⁾ Cornelis Pietersz. Hooft, burgemeester van Amsterdam.

Hij wordt gebeten van den nijd,
Hoe vroom en eerlijk hij zich kwijt.

(VONDEL).

Wie komt daar aan, vermoeid en neergebogen?
Zijn wenkbrauw is gelijk aan 't ingaan van den nacht;
De glans der maan is in zijne oogen;
Zijn kruin is 't zwerk, met sneeuw bevracht.
't Is de Ouderdom!

(W. VAN HAREN).

Zijn forsch gestrekte hand
Rukt Abel op bij 't haar en smakt hem tegen 't land!
En de opgeheven voet gaat hem de borst verpletten! . . .
De zon treedt achteruit! De Hemelen ontzetten
En overfloersen zich met wolken! De aarde dreunt
En poogt te ontvallen aan den voet, die op haar steunt.

(DA COSTA, *Caïn*).

108.

Welke opmerkingen hebt ge omtrent het gebruik der figuurlijke taal in de volgende citaten?

Hij¹⁾ rukt staal als rag aan flarden,
Sloopt kasteelen langs het strand,
Steekt met zijn gezicht den brand
In de schepen. Wie kan 't harden?
Voor het vuur van 't leeuwenoog
Vliegt het magazijn omhoog.

(VONDEL).

O Vaderland! O roem, die allen roem verslindt.
Uw luister straalt den glans van alle volken blind!
Wat streken zijn zoo woest, wat oorden zoo verloren,
Waar Neerlands heldennaam niet klinkt in ieders ooren?
De onschendbaarheid en de eer, geketend aan dien naam,
Verkonden dien alom op wiken van de faam!
Het eeuwig Noord ziet haar op 't ijsgebergte schijnen!
En de Afrikaan leert ze in zijn gloeiende woestijnen!
Het krijtgebergte knielt voor Hollands duinen neer,
En 't krijgt uit onze hand een andren opperheer.

(HELMERS).

1) Het schip „De Zeeleeuw” bij den tocht naar Chittam.

De voerman van den grooten Beer,
Opdat hij zijne beurt verwissel,
Vlucht heen met omgekeerden dissel.

(VONDEL).

Zie hoe 't rondgaat met de jaren;
Daar de snoek laatst schoot door 't nat,
Graast nu 't levend botervat,
En waar 't al in hemelwol
Wegkromp, staat de weelde vol.

(POOT).

Indien zwijgen inderdaad goud en spreken zilver is, dan geeft de Franschman het in zooveel aardige lichte muntstukjes uit, dat hem spoedig niets meer rest, terwijl de Engelschman zijn zwaar goud zuinig bewaart.

(JOHAN GRAM).

109.

Welke opmerkingen hebt gij ten opzichte der volgende allegorieën (voortgezette metaphora's en personificatiën)?

Die ruiter, zoo komt het ons voor, draafde inderdaad wel hard van stal en draafde in zijne onbesuisde vaart een groot aantal goede en belangrijke waarheden voorbij, die hij in zijne drift niet eens zag.

Maar wel beschouwd is het bezit van wat vuur en wat drift, te midden van zooveel lauwe menschen als er zijn, niet zoo verwerpelijk, en waar zoovelen den slakkengang en zoovele anderen den kreeftengang gaan, is het gezicht van een jong ruiter op een kloek, vurig paard gezeten, ook al gaat het er wat onbesuisd en onwijs op los, toch verkwikkend. Die al te groote drift zal straks wel bekoelen, als 't middag wordt op den zandweg daar ginds.

De vraag is, of hij het verkeerde pad is ingeslagen of op dat pad zijn eigen doel voorbijgedraafd.

(S. GORTER).

Antwoord van Roemer Visscher op een hem toegezonden retrograde (kreeftdicht) door Laurens Spieghel:

Steur, bokken, wijting en zulke visen
Komen altemet wel op mijnen disch;
Dan met uw present zal ik mij niet beslabben;
Ronduit gekald: ik en mag geen krabben.

Aan de beurs van Amsterdam.

O vruchtbare akker! grond van steen,
 Die zich ten oorbaar van 't gemeen,
 Laat alle middagen bezaaien
 Met koopzaad, èel en mild van aard,
 Dat goude' en zilvere' oesten baart,
 Daar duizenden genot van maaïen;
 Het gansche jaar is uw seizoen.

(VONDEL).

Nederland is een vesting en het Nederlandsche volk woont er als in een vesting: „op voet van oorlog” met de zee. Een leger van ingenieurs onder de bevelen van het Ministerie van Waterstaat ziet voortdurend naar den vijand uit, regelt en bestuurt de werken ter verdediging. Eén misgreep, één verzuim kan een zondvloed veroorzaken; de schildwachten staan voortdurend op wacht en bij den eersten aanval der zee slaan zij alarm. Worden er niet steeds groote veldslagen geleverd, altijd wordt er een zware en kalme worsteling gevoerd.

(E. DE AMICIS.)

..... hoe de hulk der Vereenigde Gewesten, herwaarts en derwaarts geschuift door de worstelende winden, eindelijk uit zoo gruwzaam eene zee, in deze haven van tijdelijke zaligheid, niet zoo zeer gevoerd, als geworpen, schijnt; hoe de hoogstgedachte Vorst, vader uwer Hoogheid, ¹⁾ in weerwil eener mogendheid, die der Perziaansche geenszins waande te wijken, niet alleenlijk den eersten steen van dezen staat geleid heeft, maar dit zwaarlijvig gebouw ter tinne toe opgetogen; latende, daarenboven, twee zonen achter, om 't zelve te dekken en de voorhoven met metalen muren te bevesten; alles met zoo gering een hulpe van andren en onder 't gedurig rammeien des vijands op het onbestorven metselwerk.

(HOOF, *Ned. Historiën.*)

Als eene schitterende tweelingster van ongeleenden en onverdoofbren glans fonkelt dit broederpaar²⁾ aan den Nederland-

1) Vader van Frederik Hendrik.

2) Willem en Onno Zwier van Haren.

schen hemel van 't midden der 18^e eeuw boven den neveligen melkweg van 't genootschappelijk rijmgewemel.

(VAN VLOTEN).

110.

a. *Vervang in het onderstaande de figuurlijke uitdrukking (antonomasia) door de eigenlijke benaming:*

Haast ben je nu niet meer *Benjamin*.

(DE GENESTET).

Alzoo die oude, strenge czaar Nicolaas had gelijk, toen hij oogen vol heb- en roofzucht op Constantinopel sloeg en, omdat hij de kans schoon waande, met *den zieken ouden man* twist zocht.

(S. GORTER).

Wie streven moog naar 't *aardsche slijk*, poëten zijn verlichter.

(VAN ZEGGELEN.)

Te Katwijk, waar *de zoute golven*

O Rhijn, u wachten in haar schoot.

(BORGER.)

De stem der volkeren verheft zich en straks zal zij tegen den oorlog weerklinken, hol en diep als 't gebrul van den *koning des wouds*.

(S. GORTER.)

Gij juicht „Excelsior!” en trekt naar de Alpen heen,

Of de Alpen over, naar *de Koningin der steên*.

(DE GENESTET).

Waar is paar van vernuft en van krachten zoo kloek,

Als *de Leeuw met het zwaard* en *de Leeuw met het boek?*

(HOOFD. *Op 't verbond van Holland en Venetië*).

Vanwaar dit verschil tusschen de wijze, waarop *Reintje* en die, waarop *Isegrim* wordt beoordeeld?

(DR. J. RITSEMA BOS).

Rijs, *Venetië van het Noorden*,

Uit der eeuwen somber graf,

Schud de neevlen van 't verleden

Voor het rijkste daglicht af. (SCHAEPMAN).

b. *Wat bedoelt men met de volgende uitdrukkingen?*

de bode der lente, het schip der woestijn, het land der midnachtszon, de lente des levens, de prins der Nederlandsche dichters, het Hemelsche rijk, de Eeuwige stad, de grootvorst van Europa's stroomen, de parel onzer Oostindische bezittingen, de Agrippijnsche zwaan, het Nicotiaansche kruid, de lente der gezelligheid, het Italiaansch der keerkringen, de Nederlandsche Tacitus, het Delftsch orakel, de dienaren van de Heilige Hermandad, de sleutel der Middellandsche zee, de Semiramis van het Noorden, de koning der verschrikking, het Hollandsche zeebanket, voedsterlingen van Minerva, de Zweedsche nachtegaal, de Portugeesche Homerus, het bed van eer, de koningin der aarde, het Nederlandsche Manchester, het Belofde Land.

112.

Welke begrippen zijn bij de aanwending der metonymia in onderstaande voorbeelden verwisseld?

Hij drinkt uit *goud* noch *paarlemoer*,
Geen aconiet noch spog van draken. (VONDEL).

Het kerkhof werd *den dood* te eng,
En 't meelij vlood *de veege wallen*. (BOGAERS).

De *tabbaard*, ik beken 't, *is eerlijk*,
En 't *kussen* deftig en *raadsheerlijk*. (VONDEL).

't *Land* en de *stad*, het is alles aan 't zwieren. (BOGAERS).

Voorwaar een treffende aanblik! *Jeugd en grijsheid*,
Fluweelen eëlmanskleed en *beedlaarspij*,
Geleerden eenvoud en *eenvoude wijsheid*,
Daarhene te zien vloten, zij aan zij! (V. BEERS).

„Daar is verraad rondom u heen,
De *Grauwmutts* is in 't duin. (HOFDIJK).

En *cerebrons* en *marmere* rijzen,
Om nog bij 't nakroost hen te prijzen. (BOGAERS).

O *Delf*, benij geen *Maas* den grooten Rotterdammer.
(BRANDT)

En de arbeid *adelt* evenzeer *truweel* als *pen*.
(V. BEERS).

Daar hij beschanst zit met papieren,
Die door de slaafsche zinnen *zwieren*.
(VONDEL).

Breng *peper* aan en *zout*, o Muzen! *geen venijn*.
(DE GENESTET).

Zijn ziekten zeggen hem, dat groote bloemen welken;
Dit doet hem sidderen voor 't *schuimen van de kelken*.
(HUYGENS).

Zoo trekt dan nu *de jeugd* te veld.
(STARING).

Op de steegsche trap der kelderkamer *kraakt een stap*.
(V. BEERS).

't Jasje van 't lijf en het *staal* aan de beenen,
Slinger 'k me dwars door den kijkenden drom.
(BOGAERS).

113.

Waarvoor staat het cursief gedrukte in de plaats?

Wij, Commissaris van Politie, ambtenaar van het openbaar ministerie bij de rechtbank van enkele politie, bevelen aan alle deurwaarders of agenten der openbare macht, te dagvaarden de personen van enz.
(A. BERGMANN).

Nu hijgend en mat op den oever gezegen,
Verlangt hij voldaan naar zijn *nederig dak*.
(BOGAERS).

En *duizend* beelden
Spelen of spoken haar door 't hoofd.
(DE GENESTET).

Het was, twee of drie *zomers* geleden, 's avonds laat op Koningins verjaardag.
(BUSKEN HUET).

En wanneer in later jaren
't Menschdom op *een dobbrend hout*
Aan de baren zich vertrouwt.
(TEN KATE).

Gewoonlijk heb ik vollen vrede met de buurt, waarin ik woon.
De Kasuariestraat is het Voorhout niet: toegegeven.

(BUSKEN HUET).

't *Kinderschool* is leeggelopen;

De invalid komt aangekropen;

't *Grootje* hinkt van 't spinnewiel.

(IMMERZEEL).

De „gewapende burgerwacht” is *in 't geweer*: alles is gereed.

(P. F. BRUNINGS).

De *paarden* werden begroot op twaalfhonderd ruim; te weten twee volharnasde en vijf lichte kornetten Spanjaarden.

(P. C. HOOFT).

114.

Welke figuren bevatten de volgende spreekwoorden en uitdrukkingen?

Zijn hart van iets aftrekken.

Honger is een scherp zwaard.

Wonen, waar men God noch goed mensch ziet.

Wat Jantje niet leerde, leert Jan nooit.

De beste stuurder staan aan wal.

De berg baarde een muis.

Zooveel hoofden, zooveel zinnen.

Iemand den genadeslag toebrengen.

Iemand knollen voor citroenen in de hand stoppen.

Iets doen, dat het daglicht niet zien mag.

Zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kasteelen.

Het zwaard van Dámoeles boven het hoofd hebben hangen.

Den splinter in een anders oog zien, maar niet den balk in zijn eigen oog.

Een lans voor iets breken.

Zijn brood in 't zweet zijns aanschijns verdienen.

Te klein zijn voor tafellaken en te groot voor servet.

Het kwaad loont zijn meester.

Zijn sporen reeds lang verdiend hebben.

Het hart op de tong dragen.

Op gespannen voet met iemand staan.

De pot verwijt den ketel, dat hij zwart is.

Licht de volgende voorbeelden van climax, antithesis en periphrasis toe. Welke figuren merkt ge verder nog op?

... en zijne rechterhand plechtig vooruitstekend, begon hij Plus af te schilderen als een engel van goedheid en zoetaardigheid, miskend, achtervolgd, onderdrukt en gepijnigd door een helleveeg. (BERGMANN).

Daar liggen ze in bonte mengeling samen, ontslapenen uit de dertiende en ontslapenen uit de negentiende eeuw onzer jaartelling; vorsten en vorstinnen; helden ter zee en te land; staatsmannen en edellieden; dichters en wijsgeeren; redenaars en tooneelspelers; kinderen en grijsaards; vergoden en verge-tenen; Whigs en Tories; geesels van hun land en sieraden van hun kring — allen vergaan in het stof en allen vereeuwigd in marmer. (J. J. VAN OOSTERZEE, *Westminster-abbey*).

De troep kwam later op het pad,
Daar Scholte Stuggink praat voor had:
Zijn makkers uit den gulden tijd,
Dien vlieger, tol en bal verblijdt. (STARING).

In zijn oogen: zonnegloeiing,
Heldenfierheid, leeuwenmoed;
In haar blikken: maanlichtflikkring,
Duivenonshuld, vroom en vroed.
(TEN KATE).

De Held der Maas, verminkt aan oog en rechterhand,
En echter 't oog van 't roer, de vuist van 't Vaderland,
De groote Kortenaar, de schrik van 's vijands vloten,
De ontsluiters van de Sont, ligt in dit graf besloten.
(BRANDT).

Men zegt: hij is den weg van alle vleesch gevaren.
(HULJGENS).

Liefde is lavende dauw in de brandende hitte des levens,
Liefde is de geurendste bloem, welke de bane versiert,

Liefde is een edelgesteente, dat blik en harte betoovert,
Liefde op der liefste gelaat, dat is een Hemel op aard.]
(DAUTZENBERG).

De gevoelens en raadgevingen *van velen* in te nemen; *aan velen* op te dragen, wat *door weinigen* volbracht kan worden, zijn de zekerste middelen om *door grooten omslag weinig* uit te voeren.
(V. D. PALM).

Want aan u draag ik mijn boek op, Willem den Derden, *Koning, Groothertog, Prins* meer dan *Prins, Groot-hertog* en *Koning* *Keizer* van 't prachtig rijk van Insulinde, dat zich daar slingert om den evenaar, als een gordel van smaragd
(MULTATULI).

Inmiddels is de vorst den tempel ingetreden,
Door al den luister van zijn hof omstraald;
Maar Bach heeft al dien tijd in eenzaamheid gebeden,
De Heilige Geest is op hem neergedaald. (DE BULL).

„Daar heb je Macquelin al,” zei *de lijder*.

„Je wou wel, dat Broers een operatie te doen had,” zei *de ziekentrouster*.

„Gerritje, Gerritje, wat zit je der in,” ging *de getuige* voort.

„Wel een beetje,” antwoordde *de gedaagde*.

„Nee, niet een beetje!” vervolgde *de kwelgeest*, „maar machtig veel, man! Maar als jij me vraagt of je ooit bang genoeg wezen kunt, dan moet ik zeggen: neen kerel, want, weet je, je hebt toch maar slecht college gehouden.”

Het slachtoffer deed een poging om te glimlachen.

„En daarenboven,” ging *Jean qui rit* voort, „wat het ergste is: het is bekend genoeg, dat je een stommeling bent.”

„Je steekt er den gek mee,” zei *Jean qui pleure*, „maar waarlijk, ik weet er minder van dan je denkt. Maar wacht reis; daar gaat de bel.”
(HILDEBRAND, *Gerrit Witse*).

Roemt Rome, prijst Parijs, kraait Caïro's heerlijkheid,
Die schriklijkst van mij zwijgt, heeft allerbest gezegd.

(HULJGENS, *Amsterdam; Stedestemmen*).

Welke figuurlijke taal merkt ge in de volgende citaten op (ironie, hyperbole, euphemismus)?

*Nu was de Staatskrant ook zijn „cours de politique,”
En dat 's een deeglijk werk en duchtig satiriek,
Welks vroolijk mengelwerk en geestige kolommen
Alle oppositiegeest, zijns inziens, deên verstommen!*

(DE GENESTET).

Daar rollen opeens op d' ontroerde' Oceaan
Vijf, zes hooge baren, *als bergketens* aan.

(TEN KATE).

Ook kaneel, gember, muskaatnoten en andere specerijen zult ge bij den apotheker vinden, en hij zal ze u zeer aanbevelen, wanneer ge op eene vreemde reize moet, als behoedmiddelen tegen „*de Gods gave.*” (TER GOUW, *Amstelodamia*).

Maar volgt mij eens naar de uitgestrekte „Halles,” onlangs uit glas en ijzer opgetrokken; let eens op die *heuvelen* van groente, die *terrassen* van fruit. (S. GORTER).

Thuis heb ik ook voor God, voor goed en vrijigheid
Mijn borgeren gewaagd en *Spanje nooit geleid.*

(C. HUYGENS, *Haarlem; Stedestemmen*).

Hoe komt gij, gulden veen, aan 's Hemels overdaad;
Pakhuis van Oost en West, *heel water en heel straat;*
Tweemaal-Venetië, waar is 't einde van uw wallen?

(C. HUYGENS, *Amsterdam; Stedestemmen*).

En om nu die stip van zegen
Juist uit te vinden, in den mist, den killen regen,
Te winternacht en op die bolle woestenij

Dat is geen kinderwerk! (DE GENESTET).

Hier volgen voorbeelden van correctio en repetitio. Met welke bedoelingen zijn ze aangewend?

Hij knielt, hij, de onschuld, knielt.

(VAN GRONINGEN).

Bilderdijk vertaalde — neen! zoo is het woord niet — hij vervormde den *Homme des Champs* van Delille tot den Nederlandschen vriend van het Buitenleven. (VAN CAMPEN).

Wat slaat daar tegen 't venster aan?
Hoor 't is de losgebroken wind,
De wind wordt storm, de storm orkaan.

(VAN DER POT).

Elke zegen van God is een licht voor den mensch,
Maar het Licht allereerst is een zegen.

(TEN KATE, *De Planeten*).

Het is te laat, de gloed verflauwt reeds; Vondel buigt zich voor het besluit van burgemeesteren, neen! voor de beschikking Gods.

(POTGIETER).

's Volks wil is, dat zijn wil voor aller willen wil;
Zijn wil is ieders wet, zijn wet is ieders wil.

(HUYGENS; *Een Koning*).

Herinnert ge 't u nog wel? Gij voelde — neen, gij voelde toch niet; — ja, helaas! gij voelde maar al te zeker, dat gij een dubbelen tand hadt.

(HILDEBRAND).

118.

Welke figuren bevatten de volgende citaten?

Nog droeg der vaadren erf de Spaansche legervaan

En dronk om strijd het bloed van landzaat en van vreemden.

(TOLLENS).

Langoor bromt eens in de keel,
Rekt zich uit en geeuwt en luistert
Naar het lied van Filomeel.

(BILDERDIJK).

't Had reden, want hoe kerksch men was,
De vlierpot bleef nu in de kas¹⁾.

(STARING).

Het mist niet langer in mijn hart; de zon is er deugdlijk doorgebroken.

(BUSKEN HUET).

1) De weg naar de kerk liep vroeger dwars door een beek; „nu” was er een brug.

Daar is verraad rondom u heen:
De Grauwmutts is in 't duin. (HOFDIJK).

Daar komt de kiel met goud belaân;
Zij brengt ons d'eersten haring aan. (SPANDAW).

Eliza siddert, als zij 't hoort;
Hoe iedre voetstap kraakt,
Toch vlucht zij verder, altijd voort,
Daar de angst haar vleuglen maakt. (TER HAAR).

Wee den zulke! 't Woord des Heeren
Laadt de vloekspraak op zijn hoofd:
Rouw zal in zijn tent verkeeren
En zijn lamp wordt uitgedoofd!
(BENNINK JANSSONIUS).

En menig schraper zegt er:
„Geloof mijn hartetaal,
'k Gaf gaarne meer”, en legt er
Zijn koper in de schaal. (S. J. VAN DEN BERG).

Ja, Memfis! beef! Beef, trotsche koning!
Hij leeft, uw vloekgebod ten spijt,
Hij leeft, gevoedsterd in uw woning,
Wiens vuist uw euvlen eens kastijdt!
En, Abrams kroost, zing vreugdepsalmen!
Hij leeft, hij groeit in deugd en moed,
Die straks voor vunze kerkerwalmen,
U Kanâns geuren aëmen doet.
(BOGAERS, *Mozes*).

Hoe in schut van hun ¹⁾ heirbijl, zeeghaftig gezwaaid,
Tot ontzag voor wie Holland wou moeien,
Steeds de Nijverheid juichte om het loon hier gemaaid,
En het volk zijn vermogen zag groeien!

(D. J. VAN LENNEP, *Hollandsche Duinzang*).

Maar 't school gaat uit; treed toe, en zie de knaapjes spelen,
De ontwikkeling van hun geest moet hier den wijze streelen,

1) Namelijk: der graven van 't Hollandsche huis.

In 't dartlen, in 't gejuich, in 't nietigste gesprek.
 Wat treflijk onderscheid van aangeboren trek!
 Dees, Wagenaar van 't dorp, zit sprookjes op te halen;
 Die, Rafaël in 't klein, de muren vol te malen;
 Die voert zijn kindertroep in fieren krijgsmarsch aan
 En is een andre Eugeen of Maurits in zijn waan.
 O sla hun inborst ga in 't kluchtig onderwinden;
 Licht zult ge er inderdaad een kleinen Poot bij vinden.
 Licht komt er mettertijd een tweede Huygens uit,
 Die nu zijn drijftol werpt of op zijn rietje fluit.
 Licht ziet ge een stouten gast aan tak en boomstam hangen,
 Die eens bij 't Vaderland zijn Ruyters zal vervangen.

(BILDERDIJK).

Daar hoort de ontroerde Blanka

Den gruwel en zijn straf;

Daar ziet de ontroerde Blanka

Op beide lijken af.

(BILDERDIJK).

's Avonds daalt het Hemelsch wonder

Met zijn stralende aangezicht,

Maar De Groot, ons Hollandsch licht,

Gaat helaas hier 's morgens onder;

Hoe gelukkig is de nacht,

Die den dag uit hem verwacht.

(VONDEL. *Op het vertrek van Hugo de Groot.* 1).

't Is nacht. De dorpen slapen reeds lang. Eindelijk hebben ook de menschenlijke bijenkorven, de steden, rust gekregen. De laatste locomotief heeft zijn menschelijke vracht aangesleept en staat uitgedampt en koud. De laatste reiziger is onder dak. Het laatste rijtuig keerde van 't langstgerekte feest terug en de honger dreef de eerste handkar nog de straat niet op. Luistert. Juist in het holste van den nacht, in die weinige uren, waarin de stilte hoorbaar is, gaan er geheimzinnige geruchten door het land.

(S. GORTER).

1) Na een kort verblijf in Amsterdam op zijn terugreis uit Frankrijk naar Zweden in den zomer van 1645.

INHOUD.

	Bladz.
DE ENKELVOUDIGE ZIN.	3
DE REDEDEELEN	12
SPELLING	37
DE SAMENGESTELDE ZIN	51
WOORDVORMING	72
DE BETEEKENIS DER WOORDEN EN DE FIGUURLIJKE TAAL	85

Ab 158

5

